

Södertörns högskola

Kurs: Utbildningsvetenskap C

Delkurs: Examensarbete 15 p

Ansvarig lärare: Kenneth Awebro

Attityder till design

En undersökning bland elever i årskurs nio
samt studie- och yrkesvägledare

Uppsats HT 2007
Författare Ana Stanimirović
Handledare: Jakob Tholander

Sammanfattning

Bakgrunden till denna studie är statens satsningar på design och den stora ökningen av designutbildningar runt om i landet. Som blivande designlärare (industridesign) på gymnasienivå är det av stort intresse för mig att titta närmare på elevers attityder kring ordet design, samt designutbildningar på gymnasiet. Min uppfattning är att det inte finns någon liknande forskning som behandlar elevers attityder till design på gymnasienivå.

De frågor jag undersökt i mitt arbete är:

- Vilka är elevers attityder till design, som samhälligt fenomen i allmänhet och som tema för möjligt utbildningsprogram på gymnasiet?
- Hur informerar studie- och yrkesvägledare (SYV) på grundskolan eleverna om vilka möjligheter och val som finns inför gymnasievalet?
- Vilka likheter och skillnader finns det mellan elevers syn på design och bilden som SYV förmedlar.
- Vilken uppfattning har SYV kring begreppet design samt design i gymnasiet? Är design bara en modefluga eller här för att stanna?

För att få svar på mina frågor har jag gjort djupintervjuer med två SYV på två olika skolor, jag har även varit i kontakt med en SYV på Internet. Deras tankar ska förtydliga situationen som eleverna kan befinna sig i. Jag har även gjort enkätundersökningar i två skolor, tre klasser/skola. Eleverna går i årskurs nio och deras svar ligger till grund för detta arbete. Utöver detta har relevanta böcker, artiklar och rapporter använts.

Resultatet visar att elevernas attityder kring design är splittrade. Vissa anser att design är här för att stanna och kan hjälpa oss utvecklas, andra anser att det finns viktigare saker i livet, som bland annat naturkunskap och att bli läkare. Detta visar att eleverna värdesätter olika kunskap olika högt. Jag har även konstaterat att det finns stor osäkerhet kring ordet design samtidigt som en

majoritet svarar att ordet är vanligt förekommande i vardagen. Undersökningen visar även att en majoritet av eleverna förknippar ordet design med modedesign, skapandet av kläder.

Nyckelord: Design, kunskap, attityd

Abstract

The background to this study is the government's investment in design and the increase of design education around the country. As a future design teacher (industrial design) at high school/college, it is of great interest for me to look closer at student's attitude towards design and design educations at high school.

Questions that have been investigated are student's attitude towards design; design as a concept but also as a phenomenon. How does the student counselor inform the students of the different choices before choosing high school?

Does the students view on design correspond to what the student counselor say?

What opinion does the student counselor have to the concept design as well as design in high school? Is design just a craze or here to stay?

To get answers I have made interviews with student counselors at two different schools, I have also been in contact with a student counselor on the internet. Their thoughts will clarify the situation that the students might be in. I have also made questionnaires at two different schools, three classes per school. The students are ninth graders and their answers underlie this study.

Besides that, relevant literature and reports have been used.

The result shows that students attitude towards design are divided. Some thinks design is here to stay and can develop, while others thinks that there are more important things in life, for instance a medical education. This shows that students give different knowledge different value. I have also seen that students are unsure concerning the word design, at the same time a majority says that it is a common word. The study shows that a majority of the students associates the word design with fashion design, creation of clothes.

Keywords: Design, knowledge, attitude

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Abstract	4
1. Inledning.....	7
1.1 Allmän bakgrund.....	7
1.2 Problembakgrund.....	7
1.3 Syfte.....	8
1.4 Frågeställningar.....	9
1.5 Avgränsningar.....	9
2. Uppsatsens disposition.....	10
3. Designbakgrund.....	11
3.1 Vad är design?.....	11
3.1.1 Industriedesign.....	14
3.2 Designåret 2005.....	15
3.3 Designutbildningar i Sverige.....	16
3.4 Skolverket, kursplan för teknik.....	17
4. Teoretiska ramar.....	18
4.1 Elevernas attityder till naturvetenskap.....	18
4.1.1 Naturkunskap som allmänbildning och vikten av nyfikenhet och en positiv attityd.....	18
4.1.2 Hur skapas attityder?.....	19
4.2 Mer former än verklighet.....	20
4.2.1 Studie och yrkesvägledarens roll.....	20
4.2.2 Skillnad i status mellan olika program.....	20
4.2.3 Framtiden för natur- och teknikelever.....	21

5.	Metod.....	22
5.1	Rapportens metodval.....	22
5.1.1	Undersökningsupplägg.....	22
5.1.2	Datainsamlingsmetoder.....	22
5.1.3	Urval.....	22
5.2	Undersökningsupplägg.....	23
5.3	Datainsamling.....	24
5.3.1	Intervjuerna och enkäterna.....	24
5.3.2	Motivering till de frågor jag valt.....	25
5.4	Litteraturoversikt.....	27
5.5	Urval.....	28
5.6	Ramen för min forskning.....	28
5.7	Reliabilitet och validitet.....	30
6.	Analytiska utgångspunkter.....	31
6.1	Vad är kunskap?.....	31
6.2	Kunskap i skolan.....	32
6.2.1	”Kunskap är makt”.....	33
6.2.2	Kunskap knuten till specifika verksamheter.....	33
7.	Resultat av intervjuer och enkäter.....	35
7.1	Sammanfattning av intervjuer.....	35
7.1.1	SYV A.....	37
7.1.2	SYV B.....	37
7.1.3	SYV från Internet.....	40
7.2	Diagram och svar från enkäter.....	42
7.2.2	Presentation av enkäter i diagramform.....	42
8.	Analys och resultat.....	51
8.1	Analys av intervjuerna.....	52
8.2	Analys av svar från enkäterna.....	53
8.3	Jämförande analys av intervjuer och enkäter.....	55
8.4	Analys utifrån kunskapsteoretiska perspektiv.....	55
8.4.1	Vad är kunskap för eleverna och hur värderas den?.....	55
8.4.2	Elevers attityder till natur-, teknik- och designkunskap.....	56
9.	Slutsats.....	59
9.1	Svar på problemställning.....	59
9.2	Diskussion.....	60
9.3	Förslag till vidare forskning.....	61
10.	Källförteckning.....	62

1. Inledning

1.1 Allmän bakgrund

En av regeringens intentioner är att Sverige ska bli ett av de ledande länderna i världen inom design. Ett steg i den riktningen togs genom satsningen Designåret 2005, då regeringen avsatte pengar för att fokusera på design. Syftet med Designåret 2005 var att informera allmänheten om betydelsen med design och vilken roll design spelar i samhället. Integrering av design skulle även ske i fler företag och verksamheter, däribland skolan.¹

Statens satsning på design låg i tiden och var ett sätt att öka landets internationella konkurrenskraft. Anledningen till att man satsar på utbildningar är för att skapa den nödvändiga kunskapen och för att intresset på området är så stort. Svensk design är känd utomlands vilket ger oss goda förutsättningar för att erövra en ledande position inom det området, men för att det ska bli möjligt behöver man satsa på högklassig utbildning, detta skriver Jenny Ersson och Ylva Kjellén i sin forskning, *Design – en bubbla?*²

Idag finns det över 30 olika högskolelinjer och universitetsutbildningar som har design i sin utbildning på något sätt, siffran ökar och de studerande blir allt yngre, idag har designutbildningarna även börjat söka sig neråt i skolorna, från högskolan och universitetet till gymnasiet. Design är ett modeord som skapar höga förväntningar³, men det kan även förvirra med tanken på att allt fler utbildningar erbjuder design just för att det lockar.

1.2 Problembakgrund

Som blivande designlärare på gymnasienivå kan jag ibland stöta på en viss osäkerhet bland elever och kollegor när jag är ute på verksamhetsförlagd utbildning (VFU), när det gäller just mitt arbetsområde.

Vad är design egentligen och vad gör en designlärare? Hur skiljer sig design åt från t.ex. bild och formgivning och vad kan eleverna bli efter gymnasiala studier? Samtidigt som många känner till

---

¹ Kampanjkontoret för Designåret 2005 i november (2004), *Sökord: Design*, s.4

² Ersson & Kjellén, *Design -en bubbla* (2004)

³ Ersson & Kjellén, *Design -en bubbla* (2004)

ordet design och säkert kan sätta det i ett sammanhang, finns det en stor vaghet kring begreppet. I boken *Sökord: Design* kan man läsa: ”Definitionerna är lika elastiska som de som talar om design är många.”⁴

Trots detta kan man se att designutbildningarna ökar, men är eleverna säkra på att de väljer rätt utbildning? Vilka attityder till design finns det hos eleverna i årskurs nio? Hur högt värderar eleverna designkunskaperna jämfört med annan kunskap?

I min forskning vill jag få svar på vilka attityder elever och SYV har gentemot design på gymnasiet. En bifråga i forskningen blir, vad är elevernas syn på designkunskap? Hur värdesätter elever olika typer av kunskap, värdesätts naturkunskap högre eller på annat sätt än designkunskap? Hur ser i sådant fall dessa värden ut?

Ersson och Kjellén skriver att med tanken på att allt fler skolor blir medvetna om design och dess dragningskraft, finns det en risk att fler elever söker utbildningar som lockar med design, detta kan leda till att arbetsgivare i framtiden inte vet vad det är dem anställer, vilket i sin tur kan leda till att utbildningarna tappar trovärdighet och design tappar status.

Känner eleverna i årskurs nio denna osäkerhet, vilka attityder har de gentemot begreppet design samt ämnet i skolan. Vet eleverna om att design finns som inriktningar på bland annat teknik- och naturutbildningar eller tror de att de måste söka till designgymnasium för att studera design?

1.3 Syfte

Syftet med denna uppsatts är att undersöka elever i årskurs nio och studie- och yrkesvägledares attityder till design, som samhälligt fenomen i allmänhet och tema för möjlig utbildningsprogram på gymnasiet i synnerhet.

---

⁴ Kampanjkontoret för Designåret 2005 i november (2004), *Sökord: Design*, s.11

1.4 Frågeställningar

Hur uppfattar elever och SYV design? Anser de att en designutbildning ger goda förutsättningar för fortsatta studier, eller känns begreppet svårdefinierat och osäkert, vilket gör att eleverna hellre väljer andra program/utbildningar? Hur värdesätter eleverna olika typer av kunskap?

1.5 Avgränsningar

Med tanken på den bristande tiden väljer jag att lägga fokus på två utvalda grundskolor istället för att göra en rikstäckande undersökning. Urvalet av skolorna påverkades av närheten till ett gymnasium med designutbildning. Det var med denna intention som jag valde ut de två skolorna där jag genomförde mina intervjuer och enkätundersökningar.

2. Uppsatsens disposition

- **Sammanfattning**
- **Abstract**
- **Förord**
- **Innehållsförteckning**
- **Inledning**
- **Disposition**
- **Designbakgrund**- Här beskriver jag designhistorien för att skapa en bild av hur utvecklingen av design har gått till och vilken roll design spelar i samhället idag. Jag förklarar även relevanta begrepp, samt de designmodeller som tagits upp.
- **Teoretiska ramar**- Här beskriver jag elevers attityder till naturvetenskap, hur attityder skapas, hur kunskap uppfattas, vilken kunskap som står högst i rang samt vilken syn eleverna har på olika program.
- **Metod**- I detta avsnitt redogör jag för rapportens utformning och genomförande. Tillvägagångssättet som används beskrivs så att läsaren kan bedöma rapportens kvalitet och trovärdighet.
- **Analytiska utgångspunkter**- I detta kapitel tar jag upp synen på olika sorters kunskap. Är all kunskap lika mycket värd? Detta ger en bakgrund till hur elever ser på designkunskap.
- **Resultat**- I detta kapitel beskriver jag datainsamlingen som gjorts, skriftliga källor och intervjuer. Jag vill här objektivt beskriva hur man på fältet förhåller sig till problemområdet som tas upp i min uppsats.
- **Analys och resultat** – I detta kapitel kommer jag besvara syftet med rapporten genom att analysera insamlad empiri och relatera det till valda teorier.
- **Slutsats**– Här kommer jag att besvara uppsatsens problemställning utifrån analysen, jag avslutar med en diskussion och ger förslag till vidare forskning.
- **Källförteckning**
- **Bilaga 1** – förteckning över nationella designkurser på gymnasiet i Sverige.
- **Bilaga 2** – intervjufrågorna till studie och yrkesvägledarna
- **Bilaga 3** – enkäten som eleverna i årskurs nio tilldelades

3. Designbakgrund

Här beskriver jag delar av designens historia, definierar begreppet och sätter det i sammanhang med min forskning.

3.1 Vad är design

Ordet design blir allt vanligare och används allt oftare, men vad är design? I boken *Sökord: Design*, förklarar man att ordet används som ett ”paraplyord” för industridesign, grafisk och interaktiv design, inredningsarkitektur, mode, reklam, formgivning, möbler, textil, keramik, glas med mera. Utöver detta används ordet för föremåls yttre gestalt, dess design. Själva ordet design kommer ursprungligen från latin och betyder bestämma, utforma och målsätta.⁵

Jon Heskett (professor vid The School of Design) anser att design berör var och en av oss i detalj och i varje aspekt av vad vi gör varje dag.⁶ Han anser att ordet är vanligt men begreppet är fullt av motsägelser, har otaliga tillämpningar och saknar tydliga avgränsningar.⁷

Design är ett vitt begrepp som kan ha flera betydelser. Ibland menar man själva designprocessen (arbetet från idé till färdig produkt) och ibland talar man om resultatet av en process eller aktivitet.⁸ Inget enskilt ord kan täcka begreppet design helt och hållet, eftersom design kan betyda organisation av idéer, arbete, färg, form och kommunikationer i social mening, både kulturellt och kommersiellt. En designers uppgift blir att förvandla kaos till form men också att leda och samordna konstnärliga, tekniska och ekonomiska resurser, oavsett uppgiftens storlek.⁹

---

⁵ Kampanjkontoret för Designåret 2005 i november (2004), *Sökord: Design*, s.10-11

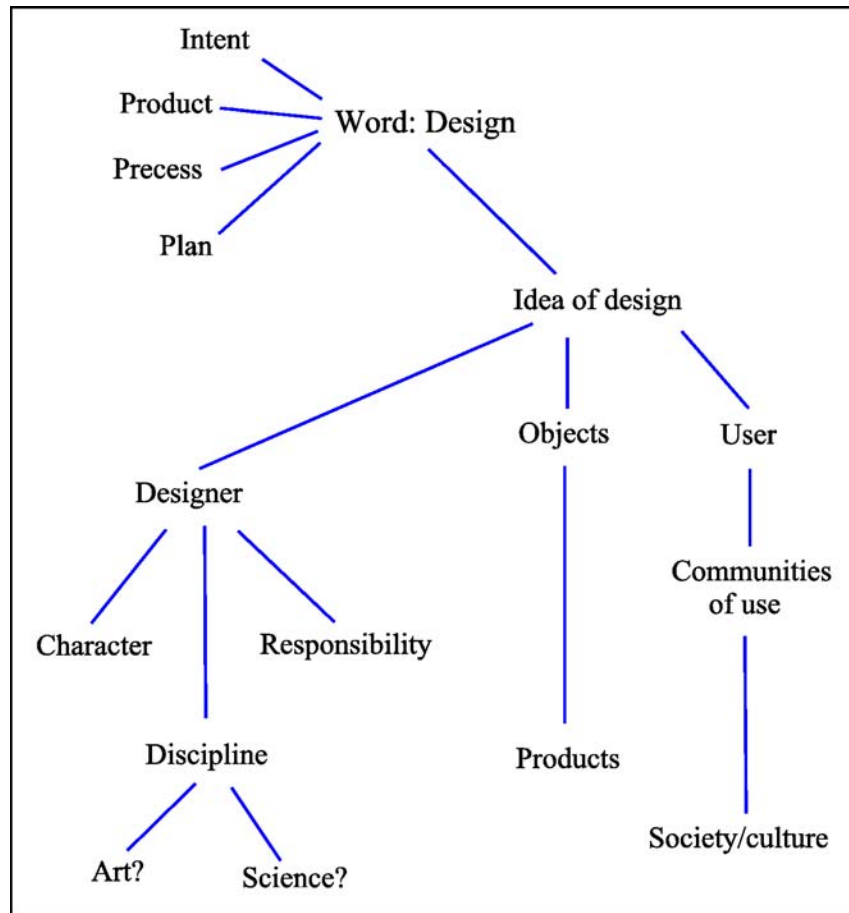
⁶ Heskett, *Design – en introduktion*, (2006), s.14

⁷ Heskett, *Design – en introduktion*, (2006), s.13

⁸ Österlin, *Design i fokus för produktutveckling*, (2003) s.14

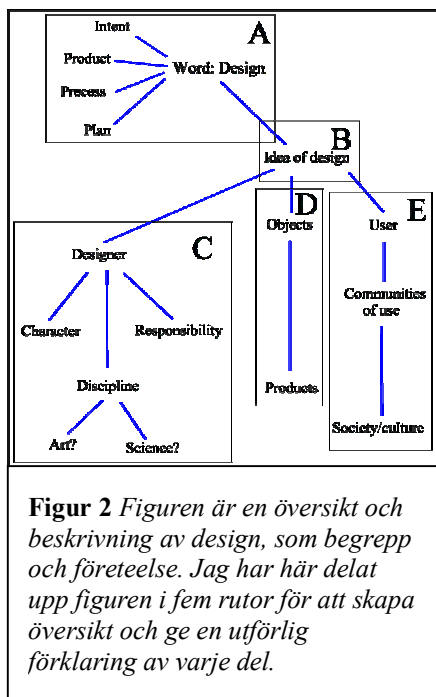
⁹ Eksell, *Ekonomi= Design*, (1999), s. 22

Figuren nedanför är hämtad från boken *The Idea of Design*¹⁰, den visar begreppet design i sin helhet. Genom figuren ser man alla nivåer som berörs av design på ett eller annat sätt. Figuren visar hur de olika delarna är förbundna med varandra.

Figur 1 Figuren är hämtad från boken *The Idea of Design*. Figuren är en översikt och beskrivning av design, som begrepp och företeelse.

¹⁰ Margolin & Buchanan, *The Idea of Design*, (1995)

Till vänster ser man samma figur¹¹ som på föregående sida, här har jag dock delat upp figuren i fem delar för att ge en bättre översikt. I ruta:

- A- ser man att ordet design innefattar mening, produkt, process samt plan. Bakom all design finns en plan och en mening med produkten som skapas. För att skapa en produkt behövs en arbetsprocess.
- B- Visar att idén om design innefattar ordet design, designern, objektet samt användaren.
- C- Designern har en egen karaktär, en egenart, men denna måste balanseras med ett ansvar. Designern måste även hålla en viss ordning, ha en disciplin som balanserar mellan konst och forskning.

D- Idén om design handlar om objektet, själva produkten. Produkten kan vara allt från en klänning till en webbsida.

E- Inom design är användaren väldigt viktig, användaren innefattar privatpersoner, det allmänna användandet samt samhället och kulturen.

Den kända svenska arkitekten och formgivaren, Jonas Bohlin's definition av design är, "*allt är design utom Gud och den otuktade naturen.*"¹² Med det menar han att allt som tillverkats av människan är design.

Heskett förklarar skälet till att ordet design kan användas på ett godtyckligt sätt är för att det aldrig har hängt ihop med något väldefinierat yrke som exempelvis juridik, media eller arkitektur, där en tydlig examen och kvalifikation krävs. Det finns heller inga kvalitetsnormer eller institutionella regelverk. Heskett förklarar att anledningen till att vem som helst använder sig av ordet design beror på att begreppet har splittrats upp i flera verksamhetsområden utan någon överbyggande tanke eller organisation.¹³ Han anser att design funnits lika länge som människan använt substitut för sina bara händer.¹⁴

¹¹ Margolin & Buchanan, (1995)

¹² Kampanjkontoret för Designåret 2005 i november (2004), *Sökord: design*, s.10

¹³ Heskett, *Design – en introduktion*, (2006), s.17

¹⁴ Heskett, *Design – en introduktion*, (2006), s.21

Enligt Heskett påverkas design av erfarenhet och resurser, det speglar samhället och vidareutvecklas. Enligt honom handlar inte design bra om den industriella massproduktionens produkter utan också om att göra system begripliga, teknik tillgänglig, bidra till länders ekonomiska utveckling och innovativa tänkande.¹⁵

Han anser att design påverkas av erfarenheter (kunskap) och resurser (ekonomiska och materiella), men att design även speglar samhället, därför är flexibilitet och anpassning viktigt.¹⁶

Vidare förklarar han att inom design är samspelet mellan handen, sinnena och intellektet viktiga, och bidragande till en trefaldig koordinerad kraft som gjort att människan haft möjligheten skaffa sig allt större kontroll över världen. Figuren nedanför visar Hesketts teori.¹⁷

Figur 3 Figuren beskriver förhållandet mellan handen, sinnena och intellektet inom design.

Figuren är hämtad från boken *Design- en introduktion*¹⁸

3.1.1 Industridesign

I Boken, *Design- en introduktion*, kan man läsa att begreppet design ofta kopplas ihop med yta och ytlighet, samt att design kopplas ihop med att produkter ges ett tillägg som består av en tilltalande form.¹⁹

I boken *Konstnär i Industrin*²⁰ kan man läsa att, när industridesign (industriellt tillverkad produkt/industriell formgivning) introducerades i Sverige låg betoningen på att ge form. Därför var industriell formgivning och styling vanligt förekommande begrepp under designens tidiga år. Styling stod för en enklare, kortare och ytligare process jämfört med formgivning. Idag ryms båda företeelserna, styling och formgivning inom begreppet design.

¹⁵ Heskett, *Design – en introduktion*, (2006), s.7

¹⁶ Heskett, *Design – en introduktion*, (2006), s.27

¹⁷ Heskett, *Design – en introduktion*, (2006), s.21

¹⁸ Heskett, *Design – en introduktion*, (2006), s.21

¹⁹ Heskett, *Design – en introduktion*, (2006), s.7

²⁰ Frick, *Konstnär i Industrin*, (1986), s.106

Tanken att design skulle ge ett ekonomiskt mervärde till produkter började utvecklas redan under 1700-talet i samband med den industriella revolutionen.

Under 1920-30 –talet fick maskinkonsten genomslag i Västeuropa, under den perioden var tidsandan starkt påverkad av rationella produktionsmetoder och standardiseringstänkande.

I USA, som befann sig i depression, framkom industridesignens moderna betydelse. Föråldringsteorin började tillämpas i allt större utbredning. Syftet var att få människor att konsumera mer genom att få produkter att snabbt bli omoderna. Detta drev i sin tur konsumenterna till att köpa nya varor. Design introducerades i Sverige när landet höll på att lämna det agrara samhället bakom sig och var i full färd med att kliva in i ett modernt industrisamhälle.²¹

3.2 Designåret 2005

Redan året 2002 bestämde regeringen att 2005 skulle bli specifikt designår, detta var ett delprojekt i regeringens designsatsning, *design som utvecklingskraft inom näringsliv och offentlig verksamhet*, och kom som ett förslag framlagt av organisationerna *Svensk form* och *SVID* (Stiftelsen svensk industridesign).²²

Syftet med Designåret 2005 var att så många som möjligt skulle utveckla sin användning av, intresset för och kunskap om design.

Förhoppningarna var att stärka designens ställning och markera dess starka potential i samhällsutvecklingen. I boken *Sökord: Design*, kan man läsa:

*”Designårets ambitioner ska uppnås genom att uppmuntra allt från kommuner, landsting och den breda allmänheten till alla slags företag, myndigheter, skolor och liknande att initiera publika, designrelaterade projekt- samtidigt som man informerar om alla positiva effekter som väl använd design innebär.”*²³

Satsningarna under Designåret 2005 bidrog bland annat till att stärka designutvecklingen i landet, detta förklarar det växande antalet designutbildningar som dykt upp den senaste tiden.

---

²¹ Frick, *Konstnär i Industrin*, (1986), s.106

²² Kampanjkontoret för Designåret 2005 i november (2004), *Sökord: Design*, s.4

²³ Kampanjkontoret för Designåret 2005 i november (2004), *Sökord: Design*, s.4

3.3 Designutbildningar i Sverige

I rapporten, *Design- en bubbla?*²⁴ av Ersson och Kjellén, kan man läsa att statens satsning på design och designutbildningar, kan ses som en naturlig utveckling med tanke på landets bakgrund.

Ersson och Kjellén menar att Sverige har en designrik historia och att vi har märkt vårt namn på världskartan med tekniska innovationer och en egen stil.²⁵

Staten vill stärka den svenska industrin, att det är just utbildningarna man satsar på ses som en nödvändighet för att bygga upp rätt kompetens. Forskarna Ersson och Kjellén menar att det ligger i den svenska traditionen att ha skolsystem av hög klass. Detta är något som genom historien omvandlat Sverige från jordbruksland till en industrination.²⁶

Den *statliga utredningen*²⁷ har visat att det finns ett stort intresse för att starta fler utbildningar. Man anser att intresset har kommit från olika håll, bland annat från företag, högskolor, universitet och från elever. Intresse för svensk design har även visats utomland.²⁸

Enligt Ersson och Kjellén har dock populariteten av designutbildningar en baksida: *”Det stora söktrycket på designutbildningarna, intresset för design i samhälle och näringsliv i allmänhet, ungdomars intresse för design och i mindre utsträckning för naturkunskap och teknik har lett till en tendens att många utbildningar som inte traditionellt är designutbildningar tar fram design som ett bärande element i utbildningen. Detta kan betyda att utarmningen av designbegreppet och en osäkerhet hos arbetsgivaren om vad de får då de anställer människor som gått dessa utbildningar.”*²⁹

Ersson och Kjellén menar att detta går att förhindra, bland annat genom att vidta ett par viktiga aspekter. För det första behövs tydlighet i begreppet och utbildningen, därefter är kvaliteten i utbildningen väldigt viktig.³⁰

---

²⁴ Ersson & Kjellén, *Design – en bubbla?* (2004).

²⁵ Ersson & Kjellén, *Design – en bubbla?* (2004).

²⁶ Ersson & Kjellén, *Design – en bubbla?* (2004). s.51

²⁷ Statens insatser för form och design 2000:75

²⁸ Ersson & Kjellén, *Design – en bubbla?* (2004). s.51

²⁹ Ersson & Kjellén, *Design – en bubbla?* (2004). s.20

³⁰ Ersson & Kjellén, *Design – en bubbla?* (2004). s.53

3.4 Skolverket, kursplan för teknik

På skolverkets hemsida³¹ kan man finna kursplanen för design i grundskola. Denna ger en god grund i förståelsen av ämnets uppbyggnad och roll i utbildningen. Här nedanför sammanfattar jag några viktiga aspekter.

I kursplanen för design står det att människan alltid strävat efter att trygga och förbättra sina livsvillkor genom att på olika sätt förändra sin fysiska omgivning. *”De metoder hon då använt är i viktigaste mening teknik.”³²*

Syftet med teknikutbildningen är att öka förståelsen av hur produktionsförhållandet, samhället, den fysiska miljön och därmed våra livsvillkor förändras. I kursplanen kan man bland annat läsa att, som medborgare i ett modernt samhälle behöver man grundläggande teknisk kompetens, som kontinuerligt behöver utvidgas och anpassas.

Man kan även läsa att den enkla och inspirerande tekniken är ett viktigt inslag i våra liv och utgör därför en viktig del av teknikundervisningen. I kursplanen står det: *”En allt större del av den nya tekniken är resultatet av naturvetenskaplig forskning och ett systematiskt utvecklingsarbete. Den tekniska kulturen vilar i hög grad på det praktiska arbetets kunskapstraditioner. Dessa har utvecklats i hem och hushåll, hantverk och industri och en rad andra sammanhang.”³³*

I kursplanen anser man även att det är viktigt att eleverna själva får pröva, observera och konstruera. Detta är ett fruktbart sätt att närma sig teknikens grundläggande frågor om mål och möjligheter, och samtidigt få en förståelse som kan vara svår att nå på annat sätt. *”Sådana aktiviteter tillför en känslomässig dimension som knyter an till andra former av kreativ verksamhet.”³⁴* För att eleverna ska förstå teknikens roll och betydelse måste växelspel mellan människans behov och teknik behandlas.

---

³¹ www.skolverket.se

³² <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=23&skolform=11&id=2089&extraId=20>

³³ <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=23&skolform=11&id=2089&extraId=20>

³⁴ <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=23&skolform=11&id=2089&extraId=20>

4 Teoretiska ramar

I detta avsnitt tar jag upp relevant litteratur som ligger till grunden för mitt arbete, min forskning, mina intervjufrågor samt enkäterna.

4.1 Elevers attityder till naturvetenskap

I forskningsrapporten *Kartläggning av elevers attityder till naturvetenskap*³⁵ av Nerme och Sjögren, kan man läsa om en undersökning som gjorts bland elever i femman och sexan. Undersökningen handlar bland annat om elevers attityder till naturvetenskapen i skolan. Undersökningen visar att majoriteten av elever anser att naturvetenskap är viktigt och nyttigt, samt att de kommer att ha nytta av sina kunskaper i framtiden. Samtidigt vill de flesta inte arbeta inom detta område när de blir vuxna.³⁶

I rapporten kan man även läsa att det i styrdokument (Lpo 94 och kursplaner) som styr skolans verksamhet, står att naturvetenskapen ska vara en del av undervisningen. I kursplanerna för fysik, kemi, biologi och teknik finns det mer exakt beskrivna mål som ska uppnås, där understryks bland annat att ämnena ska bidra till hållbar utveckling samt utveckla omsorg om människor och djur. Naturvetenskapen ses även som ett sätt att förstå och förklara den värld vi lever i.³⁷

4.1.1 Naturvetenskap som allmänbildning och vikten av nyfikenhet och en positiv attityd

Forskaren Svein Sjöberg³⁸ menar att naturvetenskapen måste ses som en allmänbildning precis som övriga ämnen i skolan. Sjöberg menar att vi alla behöver den naturvetenskapliga kunskapen och tankesättet för att förstå och fungera i det moderna samhället.³⁹

Han tar även upp betydelsen av en positiv attityd för att kunna tillägna sig ny kunskap, han anser att: *"Man lär sig bara det som man är intresserad av att lära sig."*⁴⁰

---

³⁵ Nerme & Sjögren, *Kartläggning av elevers attityder till naturvetenskap* (2005)

³⁶ Nerme & Sjögren, *Kartläggning av elevers attityder till naturvetenskap* (2005). s. 3

³⁷ Nerme & Sjögren, *Kartläggning av elevers attityder till naturvetenskap* (2005) s. 9

³⁸ Sjöberg, *Science And Scientists: The SAS-study*, (2000)

³⁹ Nerme & Sjögren, *Kartläggning av elevers attityder till naturvetenskap* (2005) s.9

⁴⁰ Nerme & Sjögren, *Kartläggning av elevers attityder till naturvetenskap* (2005) s.10

Vikten av att eleverna i skolan får möjligheten att utveckla sin nyfikenhet och lust att lära, tas även upp och stöds i läroplanen (Lpo 94).⁴¹

När individer redan skapat en uppsättning attityder är det svårt att förändra men inte omöjligt. Det lättaste sättet är dock att skapa ”rätt” attityd tidigt istället för att försöka förändra existerande, detta anser forskarna Nerme och Sjögren.⁴²

4.1.2 Hur skapas attityder?

I forskningen tar Nerme och Sjögren⁴³ upp hur attityder skapas, de hänvisar till Richard T White⁴⁴, som menar att attityder skapas på två olika sätt. Antingen är det personens egna upplevelser som formar attityderna, eller också tar personen över en grups attityder. White menar att det inte är ovanligt att en grups attityder slår ut individens, mest på grund av att individen inte gärna går utanför det som är socialt accepterat.

Forskarna Nerme och Sjögren har även kommit fram till och hittat stöd i skolverkets rapport, *Mer formler än verklighet*⁴⁵, att det finns en tydlig tendens till elevernas negativa attityder till NO. Men trots att flertalet elever i undersökningen var negativa till naturkunskap så är majoriteten överens om att denna tillhör god allmänbildning.

SAS-studien som är en internationell studie om elevers attityder till naturkunskapen i skolan bekräftar de studier som har gjorts i Sverige⁴⁶. Elever i utvecklingsländer anser att de själva har mer direkt nytta av NO - undervisningen som bedrivs i skolan, eftersom de har möjlighet att förbättra sin livssituation.⁴⁷ Medan unga i den svenska skolan har svårt att se kopplingen mellan undervisningen, kunskapen i skolan och det vardagliga livet.

---

⁴¹ Lpo 94

⁴² Nerme & Sjögren, *Kartläggning av elevers attityder till naturvetenskap* (2005) s.10

⁴³ Nerme & Sjögren, *Kartläggning av elevers attityder till naturvetenskap* (2005) s.10

⁴⁴ White, Richard T. (1988) *Learning Science*

⁴⁵ Skolverket och verket för högskoleservice (1994). *Mer formler än verklighet, ungdomars attityder till teknik och naturvetenskap*.

⁴⁶ Sjöberg (2000). *Science And Scientists: The SAS-study*. Department of Teacher Education and School Development

⁴⁷ Nerme & Sjögren, *Kartläggning av elevers attityder till naturvetenskap* (2005)

4.2 Mer formler än verklighet

*Rapporten Mer formler än verklighet*⁴⁸ behandlar ungdomars attityder till teknik och naturvetenskap.

4.2.1 Studie och yrkesvägledarens roll

I rapporten *Mer formler än verklighet*, anser man att studie och yrkesvägledaren (SYV) har en del i påverkan av elevernas val när det gäller vidareutbildning. Störst påverkan har SYV på de elever som känner sig osäkra angående sitt gymnasieval, men även de elever som saknar uppbackning hemifrån.⁴⁹

4.2.2 Skillnad i status mellan olika program

Rapporten visar att det finns tydliga statusskillnader mellan olika program i hela landet. Det mest prestigefyllda är det Naturvetenskapliga programmet (NT), den naturvetenskapliga grenen har högst status, före den tekniska.

Enligt rapporten anser många unga att naturprogrammet söker de unga som är studiemotiverade och som har lätt för sig i skolan.⁵⁰ ”Är man duktig i skolan ska man helt enkelt välja N.”⁵¹, detta är en tydlig signal som enligt rapporten uppfattas av högstadieungdomar.

Rapporten visar att det naturvetenskapliga programmet har blivit ett gymnasieval som studiemotiverade ungdomar väljer, inte enbart av intresse utan även av statusskäl.⁵²

Teknikprogrammet ses som ett yrkesinriktat program, som en förvaringsplats för skoltrötta ungdomar med låg motivation. Programmet har fått låg status och ”grabbig” image.

---

⁴⁸ Skolverket- verket för högskoleservice, nr 2/1994, *Mer formler än verklighet*

⁴⁹ Skolverket- verket för högskoleservice, nr 2/1994, *Mer formler än verklighet*, s.12

⁵⁰ Skolverket- verket för högskoleservice, nr 2/1994, *Mer formler än verklighet*, s.14

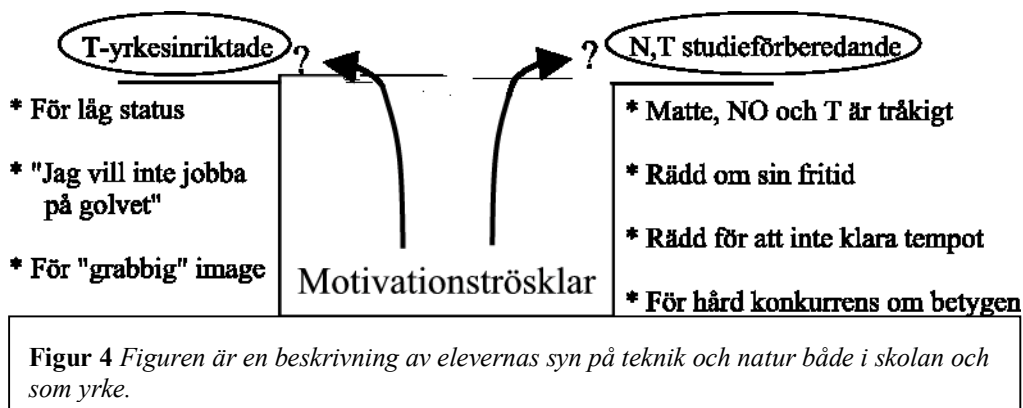
⁵¹ Skolverket- verket för högskoleservice, nr 2/1994, *Mer formler än verklighet*, s.17

⁵² Skolverket- verket för högskoleservice, nr 2/1994, *Mer formler än verklighet*, s.18

4.2.3 Framtiden för Natur- och Teknikelever

Rapporten utvisar att elever som går natur- och teknikprogrammet, tros båda av sig själva och andra gå en ljus framtid till mötes. *"Dels ses de av så gott som samtliga som de mest ambitiösa och målinriktade på gymnasiet och dels tror de flesta att Sveriges framtid kommer att ha stort behov av teknik och naturvetare."*⁵³

Samtidigt verkar det som att synen på de arbeten som natur- och tekniklinjerna antas leda till, påverkas av undervisningen i naturvetenskap och teknik. Undersökningen visar att det fanns ungdomar som uppfattade dessa arbeten som fantasilösa och statiska.⁵⁴ Här nedanför ser man en figur hämtad ur rapporten, figuren förtydligar rapportens resultat.

⁵³ Skolverket- verket för högskoleservice, nr 2/1994, *Mer formler än verklighet*, s.19-20

⁵⁴ Skolverket- verket för högskoleservice, nr 2/1994, *Mer formler än verklighet*, s.22

5. Metod

I detta avsnitt redogör jag för rapportens utformning och genomförande. Tillvägagångssättet beskrivs så att läsaren ska kunna bedöma rapportens kvalitet och trovärdighet.

5.1 Rapportens metodval

5.1.1 Undersökningsupplägg

Forskningsstrategi:	Grundforskning
Forskningsansats:	Induktivt
Vetenskapligt förhållningssätt:	Hermeneutiskt
Angreppssätt:	Kvalitativt

5.1.2 Datainsamlingsmetoder

Primärdata:	Djupintervjuer och enkäter
Sekundärdata:	Skriftliga källor; litteratur och artiklar
Intervjuutformning:	Semistrukturerad

5.1.3 Urval

Ickesannolikhetsurval, jag har förhållit mig subjektivt.

5.2 Undersökningsupplägg

Eftersom jag i min undersökning är intresserad av en problemställning och vill se på framtida trender genom de svar jag fått genom mina enkäter och vid intervjuerna, kan man beskriva min forskning som en grundforskning⁵⁵.

Jag arbetar *induktivt*, ”följer upptäckarens väg”,⁵⁶ dock väljer jag att även lägga en del vikt på hypoteser och teorier som jag möter under arbetets gång, detta för att ge ett djup och perspektiv i forskningen. En teori jag lägger stark fokus på är elevers syn på kunskap och hur olika kunskap i olika program på gymnasiet värdesätts.

Jag har arbetat induktivt när jag har behandlat kunskapsbegreppet och lagt vikt vid tolkning av elevers tankar kring design som ämne i skolan. Störst vikt har jag lagt på tolkning av intervjuerna och enkäterna eftersom jag anser att dessa är viktigast i mitt arbete där problemet är aktuellt. Intervjuerna samt svaren på enkäterna är de viktigaste i min forskning, eftersom det är de undersökta åsikter och erfarenheter som styr arbetets utfall. Anledning till att jag valt att arbeta induktivt är för att jag anser att det inte finns liknande forskning eller teorier som jag kan luta mig mot.⁵⁷ Tidigare forskning behandlar design på högskolor och universitet.

Jag har ett *hermeneutiskt* förhållningssätt i min forskning. I boken

Forskningsmetodikens grunder förklarar Patel och Davidsson begreppet hermeneutik:

”Hermeneutiken kan sägas vara positivismens raka motsats. Hermeneutiken betyder ungefär tolkningslära och är en vetenskaplig riktning där man studerar, tolkar och försöker förstå.”⁵⁸

Genom intervjuer och befintlig litteratur tolkar jag och får kunskap. Detta är ingen absolut kunskap utan ger en bild av hur elever ser på design på gymnasiet. Det hermeneutiska förhållningssättet tillåter mig att inta en mer engagerad och tolkande forskarroll, där jag arbetar med *kvalitativa metoder*.⁵⁹ Patel och Davidsson förklarar kvalitativt inriktad forskning: ”Med kvalitativt inriktad forskning menar man forskning där datainsamlingen fokuserar på mjuka data, tex information av kvalitativa intervjuer och tolkande analyser.”

---

⁵⁵ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s.24

⁵⁶ Eriksson, Wiedersheim-Paul, Att utreda forskningsrapporter, (1997), s.229

⁵⁷ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s.23

⁵⁸ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s.28

⁵⁹ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s.26

Uppsatsen bygger på kvalitativ forskning då jag bland annat har djupintervjuer. Jag har en tydlig frågeställning och bearbetar insamlade data genom analysmetoder.

Jag har även kvantitativ data i form av enkäter.⁶⁰ Kvalitativ inriktad forskning innebär mätningar vid datainsamlingen och statistiska bearbetnings- och analysmetoder.⁶¹

5.3 Datainsamling

Arbetet består av *primärdata*, intervjuer, enkäter och skriftliga källor i form av empiriska datamaterial, samt *sekundärdata*, som utgörs av litteraturbakgrund och referenser till tidigare forskning.⁶²

För att ge djup åt arbetet men även för att ge kvalitet i undersökningen har jag valt att använda skriftliga källor, enkäter samt intervjuer. Jag anser att detta ger läsaren chansen att se problemet från olika perspektiv samt möjligheten att få en bredare uppfattning.

5.3.1 Intervjuerna och enkäterna

I de två intervjuerna med SYV har jag observerat och tolkat de intervjuades beteenden och gester. Eftersom jag befunnit mig på plats under tiden som eleverna svarat på enkäterna har även en del observationer förekommit av eleverna.

Jag ställde samma frågor till båda SYV på skolorna, men intervjuerna var personliga, vilket gjorde att jag kunde identifiera specifika åsikter.

Eftersom jag var mer intresserad av kvalitativa än kvantitativa svar under intervjuerna lät jag frågornas ordningsföljd vara flexibel, vilket medförde att intervjupersonerna fritt kunde utveckla sina svar och tankar. Med andra ord var intervjuerna *semistrukturerade*⁶³, ämnet och frågorna var bestämda i förväg men jag lät intervjupersonen bestämma takt och ordning. (*Intervjufrågorna finns som bilaga i arbetet.*)

Inför mötet var jag i kontakt med båda intervjupersonerna för att informera om syftet med intervjun.

Jag är medveten om att jag som intervjuvare kan påverka intervjupersonens svar därför har jag försökt vara så objektiv som möjligt i mina frågor. Jag har även använt mig av bandspelare vid

---

⁶⁰ Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken*, (2000), s. 203-207

⁶¹ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s. 14

⁶² Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s. 65

⁶³ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s.134-136

intervjutillfället för att få ner de exakta svaren, så att jag efter intervjun i lugn och ro kunde ge en mer precis tolkning av intervjun.⁶⁴

I boken *Kvalitativa studier i teori och praktik* kan man läsa att kvalitativa intervjuer syftar till att upptäcka och identifiera icke kända eller otillfredsställande kända företeelser, egenskaper eller innebörd.⁶⁵ Det är en metod som passar min forskning där jag upptäcker, förstår och listar ut beskaffenheten och olika egenskaper.

Min roll som intervjuare var, med skapare till intervjuens resultat genom min interaktion med intervjupersonen. Därför var det viktigt att jag hade öppna frågor samt att jag höll ett öppet klimat.

Kvalitativa data i min forskning utgörs av enkäter, det kvalitativa tar sin utgångspunkt i på förhand definierade företeelser, egenskaper och innebörd. Enkäternas frågor formulerades med definierade svarsalternativ, där syftet var att se hur olika företeelser, egenskaper och innebörd fördelades i populationen. I en kvalitativ intervju/undersökning fungerar forskaren som ett medium, med det menas att jag som forskare är utbytbar och endast ett verktyg.⁶⁶ Vid kvalitativa intervjuer/undersökningar är förkunskaper viktiga eftersom det handlar om att identifiera ”nya” fenomen.⁶⁷

Intervjun med SYV från Internet bestod av samma frågor som de andra två SYV-arna fick ta del av. En skillnad var dock att eftersom denna intervju skedde via e-mail fick denna SYV länge tid på sig att tänka igenom och besvara frågorna.

5.3.2 Motivering till de frågor jag valt

För att få en grundläggande bild av elevernas syn på design som begrepp och företeelse både i samhället och som ämne i skolan, har jag valt frågor som skapar en spännvidd och fångar upp så många elever som möjligt. Även elever som själva anser att de inte har den minsta aningen om design eller haft någon kontakt med design, ska kunna ta del av frågorna på enkäten och få sina åsikter hörda.

I enkäten börjar jag med grundläggande frågor där eleverna får svara på vad de anser om begreppet design, eleverna ger även egna definitioner.

---

⁶⁴ Denscombe, Martyn, *Forskningsharnboken*, (2000) s.130-134

⁶⁵ Svensson & Starring, *Kvalitativa studier i teori och praktik*, (1996) s.53

⁶⁶ Svensson & Starring, *Kvalitativa studier i teori och praktik*, (1996) s.54-55

⁶⁷ Svensson & Starring, *Kvalitativa studier i teori och praktik*, (1996) s.60

Detta ger mig en första inblick i elevernas tankar kring begreppet design. Det leder även eleverna vidare i enkäten.

Eleverna får svara på hur vanligt de anser att ordet är i vardagen samt var de brukar möta ordet.

Jag anser att det är viktigt för mitt arbete att veta om ordet bemöts i skolan, eller om eleverna får information på annat håll.

Eleverna ger en bild över yrken, verksamheter, personer, produkter med mera som de förknippar med design.

Detta skapar en dimension och ger större förståelse kring elevernas svar och attityder till design. Kopplar eleverna ihop begreppet med kreativa och välbetalda yrken, eller ser de på design som en hobby?

Eleverna kopplar designutbildningen till ett valfritt program på gymnasiet.

Detta för att jag är intresserad av vilken sorts kunskapsnivå de placerar design på.

Naturvetenskapen värderas av somliga högre än till exempel hantverkskunskap som inte är lika fin, statusfylld och nyttig kunskap.

Eleverna får svara på om de anser att designutbildningen ger god grund för fortsatta studier på högskola/universitet, om de känner någon som studerar/arbetar inom design, om de själva skulle kunna tänkas gå en designutbildning samt om de anser att design är något viktigt för framtiden.

Jag anser att elever i grundskolan ibland väljer program som ger störst trygghet i valet. Kanske känner de någon äldre person som studerar eller har studerat ett visst ämne och känner en trygghet i att gå i dennes fotspår.

Ibland väljer eleverna program utifrån förutbestämda kriterier och status, till exempel naturprogrammet som av många elever upplevs ge god grund för fortsatta studier och är ett program för plugghästar.

Jag är mycket intresserad av att se relationen mellan elevernas syn på designutbildningar, om de själva skulle kunna tänkas gå samt om de anser att design är viktigt för

framtiden. Detta tycker jag skapar en bild av elevernas tankar kring design på en personlig nivå samtidigt som det sätts i en större kontext.

5.4 Litteraturöversikt

Litteraturöversikten vägleder läsaren genom olika teorier och metoder som används. Tidigare litteratur fungerar även som bakgrundsinformation och introduktion till min forskning.

Litteraturöversikten har en viktig del i hur jag formulerar min problemställning och hur jag analyserar materialet.

Litteraturen är viktigt som datakälla i sig och kompletterar enkäterna, intervjuerna och mina observationer.⁶⁸

Jag har varit källkritiskt till det insamlade datamaterialet, jag har tänkt på trovärdigheten, representativiteten och innehållet.⁶⁹

När det gäller valet av böcker, artiklar och rapporter, har jag tänkt på att dessa ger en så fullständig bild som möjligt, så att det jag undersöker blir belyst ur flera synvinklar. Jag tog reda på var och när dokumentet tillkommit, samt varför det tillkommit. Jag har även tagit ställning till upphovsmannen.⁷⁰

Vid de verbala dokumenten (bandinspelningarna under mina intervjuer) har jag skiljt på beskrivningar och beskrivande analyser. Närheten till informationslämnaren är viktig, mina direkta observationer under själva intervjun är primärkällor, mina tolkningar av de intervjuades svar på bandspelaren är sekundärkällor.⁷¹

När det gäller intervjuerna och enkäterna hänvisar jag till individens villighet att svara på frågorna. För att få så bra resultat som möjligt är det viktigt att motivera personerna på olika sätt, det har jag bland annat gjort genom att klargöra syftet med intervjuerna och enkäterna. Jag har även klargjort på vilket sätt individens bidrag kommer att användas samt att deltagandet är konfidentiellt.⁷²

Jag är medveten om att vid en intervju kan motivationen, ytterligare påverkas av den personliga relationen som uppstår mellan mig och intervjupersonen under själva intervjun.

---

⁶⁸ Denscombe, Martyn, *Forskningsharnboken*, (2000) s.187-196

⁶⁹ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s. 64

⁷⁰ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s. 64

⁷¹ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s. 65

⁷² Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s. 70

Därför var det viktigt att jag under intervjun visade genuint intresse och förståelse för intervjupersonerna.⁷³

5.5 Urval

Som forskare har jag förhållit mig subjektivt, med tanken på att rapportens omfång och tid är begränsad har jag vid datainsamlingen gjort urval när jag hämtat data som jag ansett varit representativ. Inget av materialet är slumpmässigt utvalt, jag har använt mig utav *ickesannolikhetsurval*. Denna typ av urval brukar användas om inte tillräckligt material och data samt om inte tillräcklig information om urvalsunderlaget finns. I min forskning koncentrerar jag mig på elever i yngre åldrar, medan tidigare forskning har behandlat studerande på universitet och högskola.

Jag har gjort ickesannolikhetsurval samt förhållit mig *subjektiv*, med det menas att jag, som forskaren ur befintlig kunskap och kännedom, väljer människor och företeelser som kommer ge mig den mest uppbyggliga informationen.

Det var just utifrån denna anledning som jag gjorde min undersökning på de två specifika grundskolorna.

Eftersom min undersökning är småskalig och kvalitativ anser jag att ickesannolikhetsurval samt subjektivt urval är två metoder som passar mig, eftersom jag får god tillförlitlighet och kvalitet på min data.⁷⁴

5.6 Ramen för min forskning

Jag har valt att skriva om elevers attityd till design, eller mer exakt, niors attityder till design på gymnasiet. Jag började med att titta på utbildningar inom designområdet som finns på gymnasienivå i Sverige. (*Finns som bilaga i arbetet*)

När det gäller valet av personer för intervju föll det sig ganska naturligt att det borde vara SYV på de skolor jag valt ut för min enkätundersökning. Detta för att jag tycker att de bäst kan ge en rättvis bild över elevernas situation, men de känner även till olika utbildningar på gymnasienivå. SYV står för studie och yrkesvägledare och dessa borde ha bäst information när det gäller

---

⁷³ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s. 71

⁷⁴ Denscombe, Martyn, *Forskningshärnboken*, (2000) s. 20-23

elevernas studiefrågor med mera. Den intervjuades svar speglar dennes egna åsikter och tankar när det gäller elevernas situation och attityder till design, design som ord, och designutbildning på gymnasiet.

Första kontakten med de intervjuade skedde via e-mail. För själva intervjutillfället avsattes en timme/person där den intervjuade bekantades med frågorna och i sin egen takt lämnade svar.

Jag har valt att göra mina enkätundersökningar på två skolor bland årskurs nior, enkäterna lämnades till tre klasser/skola. Båda skolorna ligger i en Stockholmsförort och eleverna har gångavstånd till ett gymnasium som erbjuder en designutbildning.

Anledningen till att jag gör enkätundersökning bland niorna är för att eleverna snart ska göra sina gymnasieval, vilket betyder att de förhoppningsvis känner till en del utbildningar och skolor.

Eftersom jag har valt att göra en täckande undersökning så väljer jag att inte koncentrera mig på någon speciell designutbildning utan låter elevernas svar bestämma arbetets färd.

Med designutbildning menar jag allt från modedesign till industridesign och arkitektur.

Jag har använt mig av befintlig litteratur, jag har även använt mig utav djupintervjuer där jag analyserar de tillfrågades svar och åsikter. Personerna jag har valt att intervju är två studie och yrkesvägledare, en från varje skola. Anledningen till detta är för att de spelar en roll när det gäller information som eleverna får, de kan vara med i elevernas beslutstagande inför gymnasievalet och mer eller mindre påverka elevernas beslut.

Jag har även intervjuat en SYV från en sida på Internet som erbjuder stöd för blivande gymnasieelever, anledningen till denna intervju är för att ge djup åt min forskning. Med dagens It-samhälle anser jag att det är vanligt att elever söker svar till sina frågor på Internet. Därför vill jag veta vad en SYV på Internet har för erfarenheter när det gäller just elever och design.

5.7 Reliabilitet och validitet

Med *validitet* menas att forskaren undersöker det som ämnas undersökas. *Reliabilitet* i sin tur avser att man gör forskningen på ett beprövat och pålitligt sätt.⁷⁵ Dessa begrepp är viktiga för en kvalitativ studie, det betyder att forskaren behöver upptäcka företeelser, därefter ska dessa tolkas och förstås. Patel och Davidsson anser att: *”Fullständigt reliabilitet är en förutsättning för fullständig validitet.”*⁷⁶

Jag anser att jag har validitet då jag har undersökt det område som jag tar upp i syftet. *”Att veta vad vi undersöker handlar om överensstämmelsen mellan vad vi säger att vi ska undersöka och vad vi faktiskt undersöker.”*⁷⁷ Jag anser att jag har varit medveten om vad jag ämnat undersöka och att jag undersökt detsamma, vilket ger mitt arbete god validitet.

Vad det gäller reliabiliteten kan man som forskare aldrig vara helt säker på när det kommer till intervjuer, eftersom reliabiliteten kan påverkas av forskarens tolkning av svaren hos den intervjuade. Den intervjuade i sin tur representerar eleverna i vissa fall och där kan personen aldrig ge en helt korrekt bild av verkligheten, det kan bara varje individuell elev göra.

Eftersom forskningen är en del av min utbildning, så är bristen på tid en faktor som jag måste ta med i beräkningarna när det gäller insamlandet av data. Tyvärr hinner jag inte ta med hur mycket material som helst för att stödja min forskning utan tvingas göra ett bestämt data urval. Därför kan jag i min forskning bland annat inte företräda alla Sveriges årskurs nio elevers attityder gentemot design. Begränsningen har istället gjorts till två skolor i en kommun där eleverna har nära till en gymnasieskola med designutbildning.

Som forskare är mitt mål att förhålla mig objektiv till problemet som jag undersöker, men jag kan inte undkomma från att jag kan vara påverkad av att jag läser ett högskoleprogram som innehåller design. Jag har även haft min VFU (verksamhetsförlagda utbildning) på en gymnasieskola som har en designutbildning och är insatt i den skolans arbete när det gäller eleverna på design samt utveckling och marknadsföring av designutbildningen på skolan.

---

⁷⁵ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s.251, 283

⁷⁶ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s. 99

⁷⁷ Patel, Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, (1994) s. 99

Därför är jag medveten om att vissa saker som därför är självklara för mig kanske inte är lika självklara för läsaren.

Med detta i åtanke försöker jag därför vara detaljerad i min uppsats så att läsaren får en klar bild över min forskning.

6 Analytiska utgångspunkter

Hur ser vi egentligen på olika sorters kunskap, är en sorts kunskap mer värd än annan?

I min forskning vill jag få svar på elevers attityder gentemot design på gymnasiet, en bifråga i forskningen blir, vad är elevernas syn på designkunskap? Är all kunskap lika mycket värd i elevernas ögon, eller värdesätts naturvetenskapen högre än designkunskap?

6.1 Vad är kunskap

Ordet kunskap härstammar från Platon (400 fKr), han anser att kunskap är något som utgår från vad vi tror eller håller för sant. För att tro ska bli kunskap behöver vi dock goda skäl.⁷⁸

I boken *Vad är kunskap? - En diskussion om praktiskt och teoretisk kunskap*⁷⁹, diskuteras bland annat att den moderna tiden kännetecknas av kunskapens stora betydelse och att detta har orsakat att den praktiska kunskapen haft en tillbakadragen ställning.

I boken *Vad är kunskap?* anser man att en av skolans och utbildningens centrala uppgifter är att ge skilda kunskaper en likvärdig ställning. I boken menar man vidare att vi alla nog till och med anser att ett demokratiskt kunskapssamhälle ska bygga på ömsesidig respekt och likvärdighet för alla olika formerna av kunskap som kan finnas i skilda verksamheter.⁸⁰

Bernt Gustavsson, professor i pedagogik, utgår från att kunskap kännetecknar människans strävan att överleva och skaffa sig ett bättre liv, både individuellt och kollektivt. Han menar även att kunskap har funnits och utövats i olika verksamheter genom hela vår historia.⁸¹

---

⁷⁸ *Vad är kunskap? - En diskussion om praktisk och teoretisk kunskap* (2002) s. 50

⁷⁹ *Vad är kunskap?* (2002) s. 50

⁸⁰ *Vad är kunskap?* (2002) s. 11

⁸¹ *Vad är kunskap?* (2002) s. 11

Platon var den förste som ställde upp huvudkriterier för att se vad som representerar *episteme*, den sanna och säkra kunskapen, till skillnad från det *doxa*, som står för åsikter och eget tycke⁸².

Aristoteles som var en av Platons efterföljare utvidgade diskussionen om kunskap genom att tala om kunskaper som knutna till olika sorters verksamheter. Han såg den *teoretiska* kunskapen som förbunden med det reflekterande och undersökande livet. Den *praktiska* kunskapen delade han i två, *techne* som är knuten till hantverk och skapande, samt *fronesis* som är knuten till det etiska och politiska livet.

Alla tre formerna av kunskap har enskilda kännetecken, bland annat så är skickligheten i centrum för hantverkaren, medan klokheden är det viktigaste i det etiska och politiska livet.⁸³

6.2 Kunskap i skolan

I boken *Vad är kunskap?*, kan man läsa att kunskap är en självklarhet och naturlig del i skolan, men att kunskap inte har varit föremål för särskild uppmärksamhet förrän i 1992 års läroplan. Det var då som ”4F” etablerades. 4F står för, *fakta, förståelse, förtrogenhet* och *färdighet* och var ett försök att vidga kunskapsbegreppet i skolan. Detta skulle göras i relation till vad som händer i samhället där kunskap får allt större betydelse⁸⁴.

I skolan får eleverna både information och kunskap men vad är skillnaden mellan dessa? I boken *Vad är kunskap?*⁸⁵ beskrivs information som något ofrånkomligt, något som strömmar över oss hela tiden, medan kunskapen bärs av människor som tolkar och förstår det de tagit till sig. Emil Tengström skriver i sin bok *Myten om informationssamhället*⁸⁶, att informationsflödet inte omedelbart gör medborgarna mer välorienterade, snarare leder den till desorientering och förvirring.

---

⁸² *Vad är kunskap?* (2002) s. 13

⁸³ *Vad är kunskap?* (2002) s. 13

⁸⁴ *Vad är kunskap?* (2002) s. 15

⁸⁵ *Vad är kunskap?* (2002)

⁸⁶ *Vad är kunskap?* (2002) s.24-25

6.2.1 ”Kunskap är makt”

Precis som med andra värderingar och normer vi håller oss till, menar boken, *Vad är kunskap?*, att vår syn på olika kunskaper är rotad i samhällsgemenskap och grundläggs genom vanor vi utvecklar.

Att veta något, att kunna och att vara klok, står inte i motsättningar till varandra, det gör däremot olika verksamheter som konkurrerar med varandra. På så vis blir olika former av kunskap, deras ställning och deras legitimitet i samhället också en fråga om makt⁸⁷.

I boken menar man vidare på att vi inte kan vara säkra på vad för slags samhälle som kan växa fram ur det ökande informationsflödet och det växande antalet utbildningar. Ett tydligt tecken är att kunskap får ett pris, det ses som en vara på markanden och får ett bytesvärde.

I boken kan man läsa om kunskapens betydelse genom historien, bland annat att talesättet, ”kunskap är makt”, från början avsåg människans makt över naturen genom kunskap i naturvetenskap och teknik. Under industrialismens och demokratins framväxt försköts kunskapens betydelse från naturen till den politiska makten.

Under det efterindustriella skedet försköts betydelsen ytterligare, då man började använda kunskap i förtryckande syfte och utövade makt över andra.

I boken anser man vidare att det som händer när en viss kunskap räknas som normgivande, är att annan kunskap förtrycks, det kan till och med gå så långt att den inte räknas som kunskap. I boken anser man att när en viss kunskap räknas som normgivande innebär det automatiskt att annan kunskap marginaliseras. Den andra kunskapen kan då nervärderas eller till och med riskera att inte räknas som kunskap.

6.2.2 Kunskap knuten till specifika verksamheter

Boken *Vad är kunskap?*⁸⁸ tar upp Aristoteles kunskapsindelning⁸⁹, denna visar hur olika former av kunskap är knutna till olika verksamheter, samt att olika syften är knutna till vad vi gör och försöker uträtta:

– *Vetande* tillhör den teoretiska vetenskapen och tillhör därmed vetenskap och forskning som verksamhet. Denna typ av kunskap används vid forskning.

---

⁸⁷ *Vad är kunskap?* (2002) s.17

⁸⁸ *Vad är kunskap?* (2002)

⁸⁹ *Vad är kunskap?* (2002) s.50-52

– Kunnandet är knutet till hantverket och tillverkning av olika ting. Denna typ av kunskap används inom hantverk.

– Klokheden är förbunden med det rätta sättet att handla på, det rätta sättet för människans bästa. Denna typ av kunskap används inom etik och politik.

I boken menar man docka att det inte alltid går att dela in kunskap och handlande lika bestämt som här. De menar att verksamheter som har både praktiskt och skapande karaktär placeras de i institutioner som har forskning och vetenskap som syfte. Exempel på det är estetik och design, båda har med skapande att göra, där man skapar allt från konstverk och litterära verk till arkitektur och hantverk.

Detta faktum förändrar forskningssituationerna samtidigt som många finner det svårt att placera en sådan organisation.⁹⁰

I analysen av mitt material har följande perspektiv på kunskap varit centrala:

- Vetande som används vid forskning
- Kunnandet som är knutet till hantverk
- Klokhed som är användbart inom etik och politik

---

⁹⁰ *Vad är kunskap?* (2002). s.52

7 Resultat av intervjuer och enkäter

I detta kapitel sammanfattar jag svaren från intervjuerna och enkäterna. Jag börjar med att presentera var och en av SYV-arna (studie och yrkesvägledarna) från de två skolorna samt SYV från Internet. Efter det kommer sammanfattningen av enkäterna i form av diagram och tabeller.

7.1 Sammanfattning av intervjuer

Här kommer jag att sammanfatta intervjuerna med de tre syvarna. Jag sammanfattar svaren separat, därför delar jag in syvarna i SYV A och SYV B. SYV A arbetar på skola A och SYV B arbetar på skola B.

Anledningen till detta är att läsaren ska kunna följa mina tankar och argument. Jag möjliggör även för läsaren att se en eventuell röd tråd samt likheter med det syvarna berättar och det eleverna svarar.

För att respektera anonymiteten hos de intervjuade och för att skydda skolan, de intervjuade samt de som svarat på enkäterna, väljer jag att inte namnge någon person.

Med tanken på att många elever idag vänder sig till Internet för att få svar på diverse frågor har jag även intervjuat en studie och yrkesvägledare på Internet, på en sida som erbjuder hjälp och vägledning för studenter inför deras val av gymnasium. Även här är den intervjuade anonym, därför hänvisar jag inte till hemsidan.

7.1.1 SYV A:

- Vad är design för dig?

Studie och yrkesvägledaren på skola A säger att design för henne är form, samt utformning. Bra design menar hon kan användas som en fördel inom konkurrens, hon förklarar vidare genom att ställa frågan "Vad är det som får dig att välja en produkt i mängden av andra?".

Hon anser att designundervisning i skolan, även tidigare än i gymnasiet, är viktigt att ha så att eleverna får chansen att bekanta sig med ämnet. Samtidigt som eleverna får arbeta tematiskt mellan olika ämnen får de chansen att utvecklas och tänka innovativt.

- Till vilka utbildningar och skolor får eleverna söka?

När det gäller elevernas möjligheter att söka designutbildningar säger hon, att de i första hand får söka i närområdet, men om de är en speciell utbildning så får de söka utanför.

- Vilken är synen på design i gymnasiet?

Hon anser att fast vi är omgivna av design i vardagen så är design på gymnasienivå fortfarande relativt nytt.

Bland annat därför är det viktigt att i samtal med eleverna bena upp begreppet, så att eleven förstår vad det är han/hon söker. Hon förklarar att unga ofta har en glamorös bild av yrket och genom samtal kan hon informera de om vad som finns och vad som passar respektive elev.

- Var kan man hitta information kring design?

För att både få och ge eleverna information kring olika utbildningar och yrken brukar SYV vända sig till arbetsförmedlingens hemsida, eftersom hon där snabbt och enkelt kan ta fram nödvändig information.

En annan källa som hon hämtar mycket information från är häftet *Textil – & designutbildningar i Sverige 2007*⁹¹, som innehåller information över utbildningarna på Textilhögskolan i Borås.

När det gäller eleverna upplever hon att det är en viss uppdelning vad det gäller killar och tjejers intresse kring design. Hon anser att det är fler tjejer som söker till modedesignutbildningar medan pojkarna söker datainriktningar.

Hon anser att hon är välinformerad när det gäller design och vilka utbildningar som finns, men att det finns mycket mer och bättre information kring modedesign än vad det finns gällande övrig design på gymnasiet. Hon tycker att området bör utvecklas mer och att branschen borde bli bättre på att informera.

- Designutbildningar i framtiden?

Hon tror att designutbildningarna kommer att bli fler med tiden och att fler utbildningar kommer ha design med på schemat på ett eller annat sätt. Redan nu anser hon att det finns utbildningar med design i namnet för att man har insett att det lockar elever.

---

⁹¹ Informationshäfte från Textilhögskolan, Högskolan i Borås

- Vilken är din roll som SYV?

Hon anser sin roll vara att skaka om eleverna och visa vad som finns att välja på, men tyvärr hinner hon inte informera om allt. Vidare anser hon att det är hela skolans uppgift att informera eleverna om olika utbildningar och yrken och inte bara hennes.

- Jämför designutbildningen med andra utbildningar?

När hon jämförde designutbildningen med andra ämnen/program på gymnasiet sa hon att hon tycker att det är ganska nära det naturvetenskapliga programmet, men samtidigt det estetiska eftersom det krävs en hel del kreativitet. Hon tror att elever som söker bör vara motiverade att studera som de skulle ha gjort om de valt naturprogrammet, men samtidigt behöver eleverna, som hon uttrycker det, ett "bildtänk".

7.1.2 SYV B:

- Vad är design för dig?

Studie och yrkesvägledaren på skola B anser att allt omkring oss är design, hon säger att:

"Allt som människan har tagit i är designat."

Hon menar att design kan påverka oss människor väldigt mycket, till exempel kan en vacker miljö påverka oss positivt och göra oss kreativa.

- Till vilka utbildningar och skolor får eleverna söka?

När det gäller elevernas möjligheter att söka olika designutbildningar, berättar hon att eleverna får söka var dem vill, så länge det gäller ett nationellt program.

- Vilken är synen på design i gymnasiet?

Hennes erfarenheter är att det finns fler skolor med just modedesign på schemat än vad det finns andra, till exempel industridesign. Vidare anser hon även att det inte verkar finnas många skolor med designutbildning, samt att det verkar som att det inte finns några designgymnasium. Hon kände bara till två, Nacka och Sågbeck. Dessa skolor kom hon i kontakt med när hon sökte efter lämpliga skolor för några elever med designintresse. Nacka tyckte hon även hade bra marknadsföring eftersom den skolan syntes tydligt på den årliga gymnasiemässan i Älvsjö. *"Som*

man blir skodd blir man trodd”, med det menade hon att skolan verkade ha bra designutbildningar, om man ska tro deras marknadsföring.

Designutbildningar som erbjuder utbildning inom modedesign, klädskapande, anser hon för övrigt vara mycket bättre på marknadsföring. Hon tycker att man vet vad man får och vilken skola man som elev ska söka till.

Hon anser att industridesignutbildningar är sämre på att synas, eftersom de ofta ligger som en undergrupp, en inriktning på till exempel teknikprogrammet. När det gäller att designutbildningarna har gått från eftergymnasial nivå, till gymnasiet så känner hon att det både är positivt och negativt. Samtidigt som man tidigare får chansen att ”nosa” på det man är intresserad av, känner hon att det finns en viss risk med att elever nischar in sig för tidigt. Hon menar att det kan vara svårt att våga byta eller pröva något annat efter flera års skola.

Hennes erfarenheter är att det inte är så många elever som kommer och frågar om design. Men när eleverna gör det, ser killarnas och tjejernas intressen olika ut. Hon menar att tjejerna föredrar modedesign, där de får göra egna kläder. Medan hon anser att killarna är mer intresserade av: *”arkitektur och design och sånt”*.

Tjejerna har ganska stort moddesignintresse, men SYV tror att de väljer andra utbildningar eftersom de inte riktigt vågar tro på sig själva. De anser att designvärlden är tuff och att det redan finns så många duktiga designers.

SYV anser att trots att all denna design finns runtomkring oss så har eleverna en del svårigheter att se samband mellan design och vardag. Eleverna tänker inte på att de har design överallt runtomkring sig.

- Var kan man hitta information kring design?

Mässor som den årliga gymnasimässan i Älvsjö anser hon vara en bra plats att skaffa information på.

- Designutbildningar i framtiden?

SYV tror att anledningen till att det har uppkommit så många nya designutbildningar på relativt kort tid beror på att vi blir allt mer designmedvetna, bland annat tack vare alla ”hemmafixarprogram”. Idag finns det till och med designade tandborstar och mjölkpaket, menar hon, därför tror hon att designintresset är här för att stanna.

Hon förklarar att det är svårt att sätta fingret på en typisk designstudent, men en bra egenskap en designintresserad elev bör ha är mod. Hon tycker att det är viktigt att eleverna vågar tro på sig själv, och ta för sig. Det är även viktigt att vara innovativ och att kunna få *”ett plus ett att bli tre”*.

Hon menar att det inte är lika viktigt att kunna teckna bra, men att studenter som gör det oftast väljer estetiska utbildningar istället för design.

SYV anser att det nästan bara är de redan insatta eleverna som frågar om designutbildningar, medan andra kreativt lagda elever som är duktiga på att rita, för det mesta väljer det estetiska programmet. Hennes erfarenheter är att eleverna ibland väljer utbildningar utan att veta vad dessa ska leda till, ofta är fallet så med just estetiska programmet.

- *Vilken är din roll som SYV?*

Hon anser sin roll som studie och yrkesvägledare vara att informera eleverna om olika möjligheter och val inför gymnasiet. Men hon tycker att detta är hela skolans roll, inte bara hennes.

- *Jämför designutbildningen med andra utbildningar?*

SYV jämför designutbildningen med bland annat det samhällsvetenskapliga programmet, eftersom det inte är yrkesförberedande, samt för att hon anser att design är en teoretisk utbildning.

7.1.3 SYV från Internet:

- Vad är design för dig?

Enligt studie och yrkesvägledaren på Internet betyder design, i en mer strikt betydelse, formge eller formgivning. Ur ett bredare perspektiv anser han att design även innefattar färg, användbarhet, funktion, logistik med mera.

- Var kan man hitta information kring design?

Han anser att det inte finns någon direkt samlad eller heltäckande information om design och att det bland annat är därför som fler områden än tidigare, som inte gjort någon koppling till design, gör det idag bland annat av marknadsförings skäl.

- Vilken är synen på design i gymnasiet?

Att skolor applicerar ordet design på sitt utbildningsnamn eller sin skola av marknadsföringsskäl, ökar risken att kopplingen mellan ordet design och utbildningsinnehållet minskar.

Han anser att det finns ett problem med att ordet design är så generellt. Han menar att om en elev kommer till honom med frågan ”*Vad ska jag gå för utbildning för att bli designer?*”, så kan han inte svara på det förrän han har försäkrat sig om att han förstår elevens syn på design. En designutbildning kan vara allt från textildesign (modedesign) till industrielldesign och från inredningsdesign (inredningsarkitekt) till programvarudesign eller ljus och ljud. Design har en mer eller mindre tydlig konstnärlig/kreativ karaktär och det tror han är något som har lockar ungdomar under en längre tid. Han anser att alla nya teveprogram med designtema bidrar till nyfikenheten och intresset till design. Han ser även en ökning av designintresset bland eleverna, men han påpekar även att detta inte gäller all design, i topp ligger inredning och makeup-stylist medan båtdesign ligger lågt.

- Designutbildningar i framtiden?

Han ser inte designutbildningar som en modefluga där intresset för utbildningen kommer att avta. Han förklarar att kopplingen mellan gymnasieutbildning och målyrke är ännu svagare nu än för 20 år sedan. Det innebär att många elever kan tänka sig gå en utbildning utan att ens ha sneglat på arbetsmarknaden.

- Jämför designutbildningen med andra utbildningar?

När det gäller svårighetsgrad och god behörighet till vidare utbildning om man studerar design, så förklarar han att, alla nationella och specialutformade program ger grundläggande behörighet till högskolan, eftersom oavsett vad eleverna läser, kan de läsa minst matte B samt engelska B.

Natur anser han dock vara det program man ska välja om man vill ha flest ”dörrar” öppna. Han anser att det dock är fel väg för konstnärliga utbildningar, eftersom det kräver inträdesprov.

7.2 Diagram och svar från enkäter

Här redovisar jag svar på frågor samt den sammanställda statistiken över elevernas svar på enkäten.

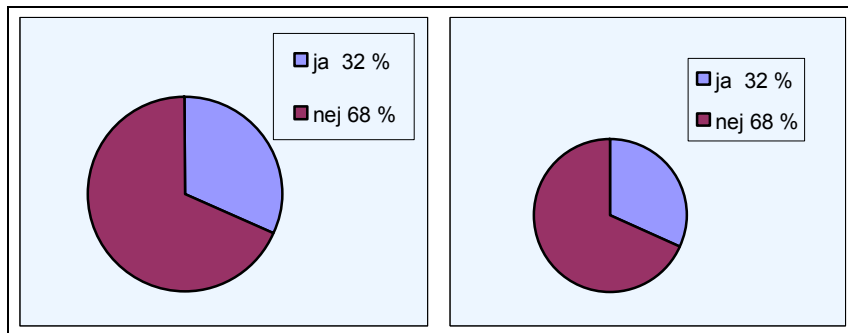
7.2.2 Presentation av enkäter i diagramform

Kollumen med cirkeldiagram till vänster representerar skola A, och kollumen till höger representerar skola B. Diagrammen ska ge läsaren en djupare förståelse kring min forskning, men även möjligheten att följa mina tankar och resonemang kring elevernas svar.

Skola A

Skola B

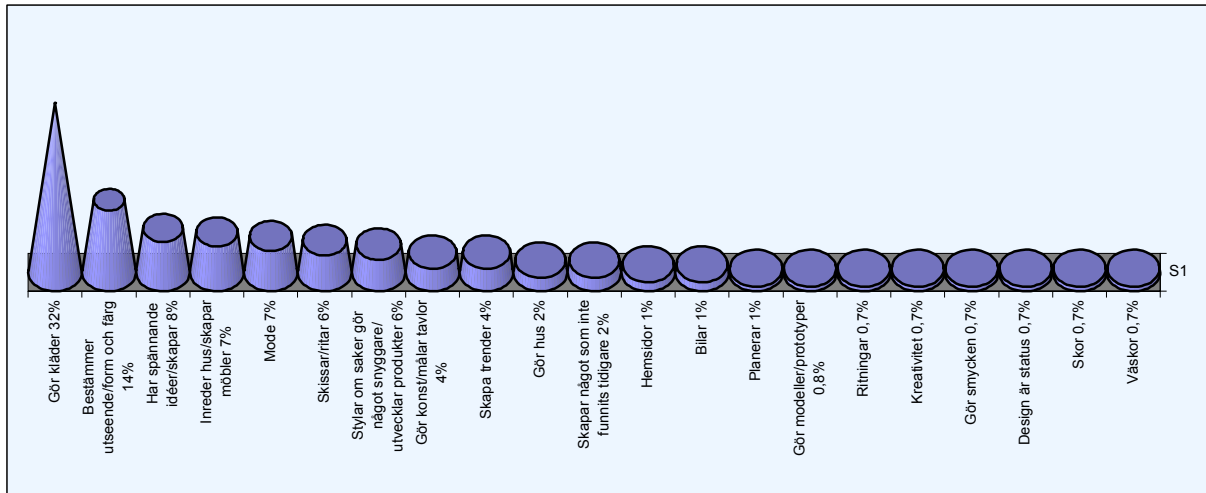
1. Tycker du att designbegreppet är luddigt, svårt att förstå och förklara?

Figur 5 Procentuell andel elevers som svarar ja eller nej på frågan om de tycker att designbegreppet är luddigt och svårt att förstå och förklara.

Designbegreppet kan vi kanske uppleva som vanligt förekommande, majoriteten av eleverna svarade att begreppet design inte är svårt att förstå eller förklara. Men det är väldigt viktigt att tänka på att begreppet kanske inte är självklart för alla, över 30 % av eleverna svarade att de tyckte att begreppet inte är lätt att förstå och förklara.

2. Vad betyder ordet design för dig, vad gör en designer?

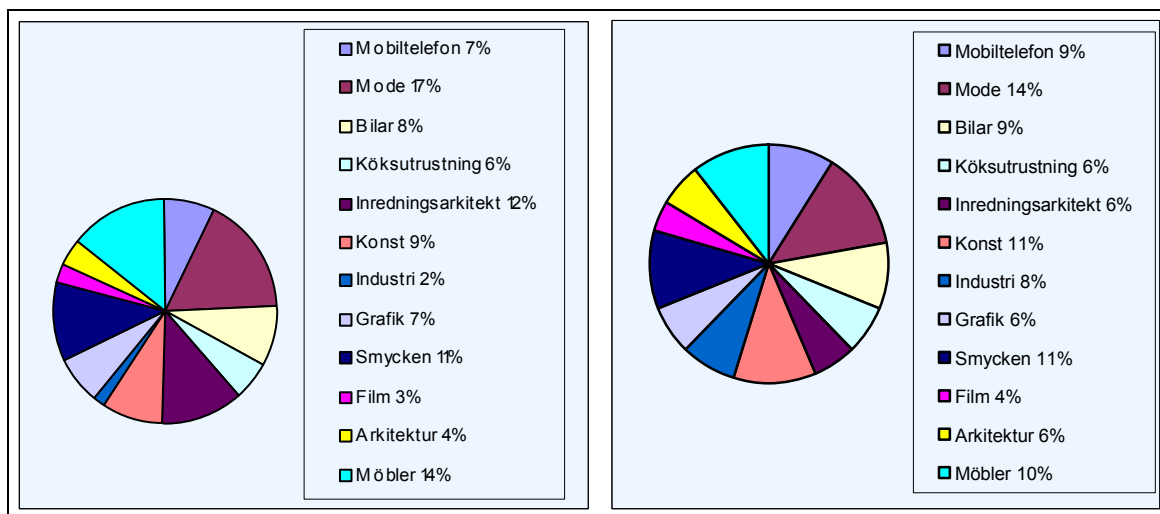

Figur 6 Procentuell andel definieringar av vad ordet design betyder för var och en av eleverna.

Här fick eleverna själva skriva ett ord och motivera valet.

Som man kan se utifrån diagrammet ligger störst tonvikt på "gör kläder" (32 %), efter det kommer "bestämmer utseende, form och färg" på kläder och produkter (14 %). På tredje plats kom, "har spännande idéer" och "skapar" (8 %).

3. Vilket/vilka ord förknippas du med design? (Välj ett eller flera svar)

Figur 7 Procentuell andel elever som svarat på vilket/vilka ord de förknippas med design.

På denna fråga fick eleverna välja ett eller flera svar, eleverna skulle inte rangordna svaren utan kryssa för det ord som de ansåg har med design att göra.

Majoriteten av eleverna valde mode, ibland som ett enda alternativ och ibland ihop med flera alternativ.

När eleverna kryssade för endast ett ord var ordet alltid det samma, mode (4,8 % kryssade bara för ett ord).

Jag observerade att de elever (12 stycken) som valde att svara på följdfrågan ("Eget ord") till denna fråga oftast skrev "kläder", det var som att eleverna ville lägga tonvikt på att de med mode menade mer exakt modedesign, skapandet av kläder.

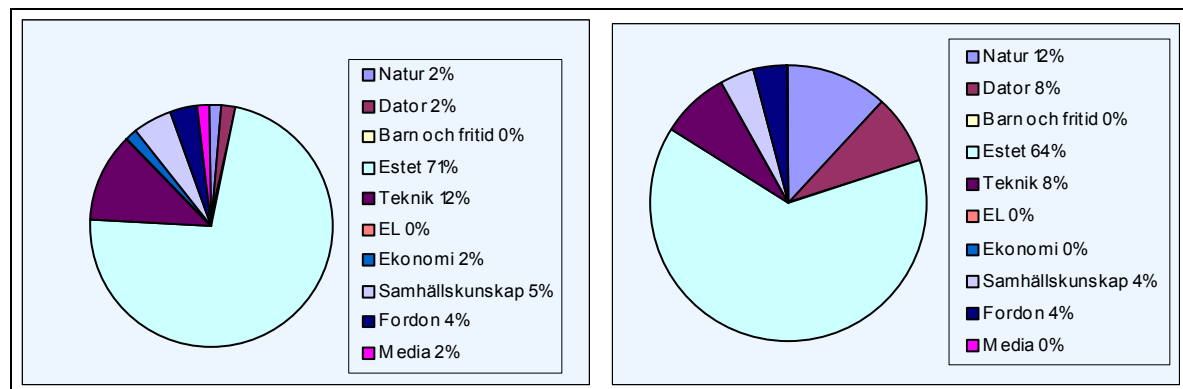
4. Eget ord

Kläder	5
Allt	1
Det du skapat med egna händer	1
Färgen silver	1
Accessoarer	1
Tapeter	1
symaskin	1
Mp3/ I-pod	1

Tabell 1 Tabell över elevernas egna ord/definieringar av vad ordet design betyder.

Jag anser att det är tydligt att elevernas syn på design till stor del är begränsad till mode och kläder.

5. Till vilket program tillhör designutbildningen?

Figur 8 Procentuell andel elever som svarat på vilket program de tror/tycker att design bör tillhöra.

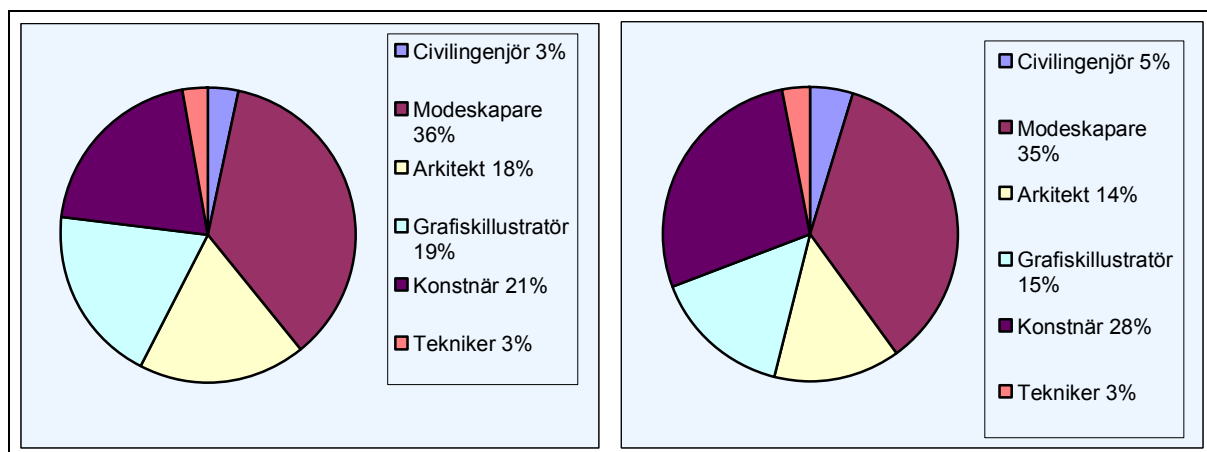
Som man tydligt kan se är det en klar majoritet som tror att design tillhör eller bör tillhöra det estetiska programmet.

Näst efter det estetiska programmet kommer natur och teknik inriktade program.

Eftersom jag var på plats under tidens om eleverna besvarade enkäterna fick jag chansen att besvara eventuella frågor som dök upp angående enkäten. Jag fick intrycket att eleverna anser att design bör vara en del i det estetiska programmet för att de anser att design och kreativitet går ihop, precis som estetiska programmet och kreativitet gör det. Därför fann eleverna att det mest naturliga svaret borde vara det estetiska programmet.

I det estetiska programmet ansåg eleverna att man får rita mycket och det gör även en designer.

6. Jag tror att en färdig designer, efter sin utbildning kan bli...

Figur 9 Procentuell andel elever som svarat på vad de tror att en färdigutbildad designer kan arbeta som.

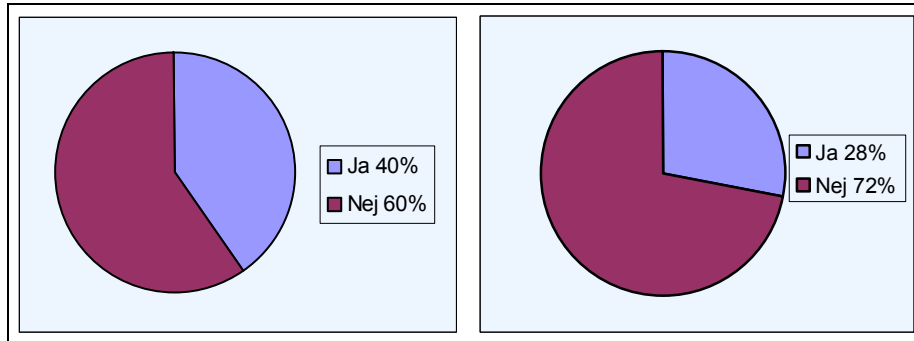
Eleverna fick välja ett eller flera alternativ.

Här ser man att eleverna från båda skolorna har väldigt lika föreställningar kring vad en designer kan arbeta med efter sin utbildning.

Återigen ser man att modeskapare (modedesigner/klädskapare) tar ledningen när eleverna får välja bland olika alternativ.

Konstnär, grafiskillustratör samt arkitekt är andå yrken som eleverna starkt tror på.

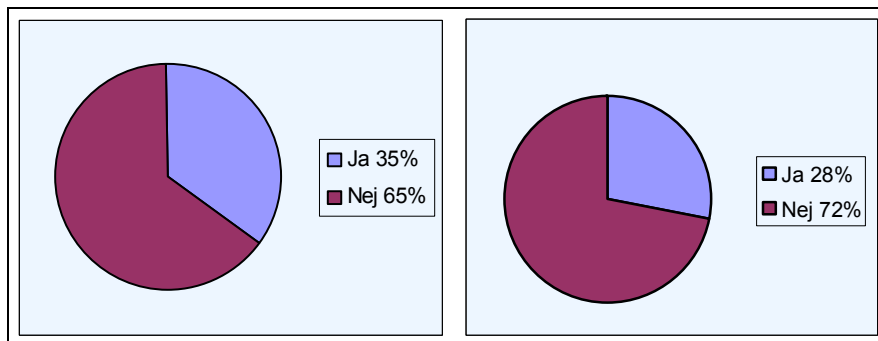
7. Känner du till någon gymnasieskola som erbjuder designundervisning?

Figur 10 Procentuell andel elever som svarat om de känner till någon gymnasieskola som erbjuder designundervisning.

Fler elever svarade att de inte kände till någon skola som erbjuder designutbildning. Av de elever som känner till en skola var det dock bara ett fåtal som även kunde namnge skolan.

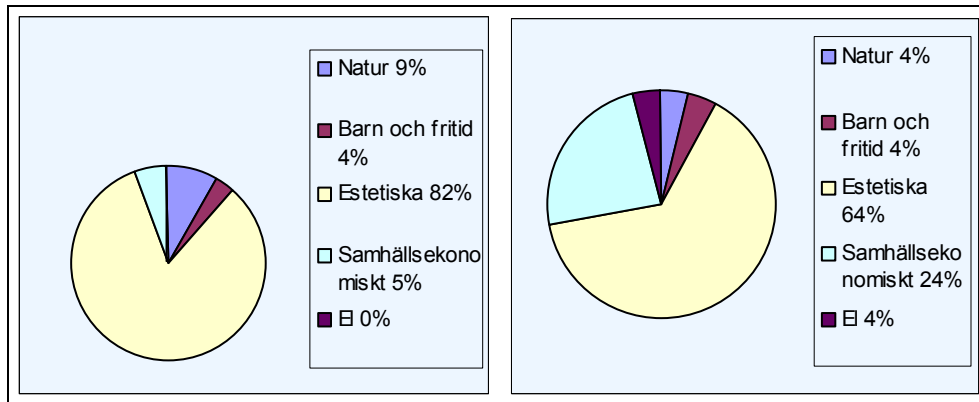
8. Skulle du vilja gå en designutbildning?

Figur 11 Procentuell andel elever som svarat om de skulle vilja gå en designutbildning.

Om man jämför svaren till denna fråga med svaren på föregående så kan man se en röd tråd, nämligen att nästan lika många elever har svarat ja på båda. Det skulle man kunna tolka som att eleverna som känner till en skola som erbjuder designutbildning även är de elever som har eget intresse av att studera design.

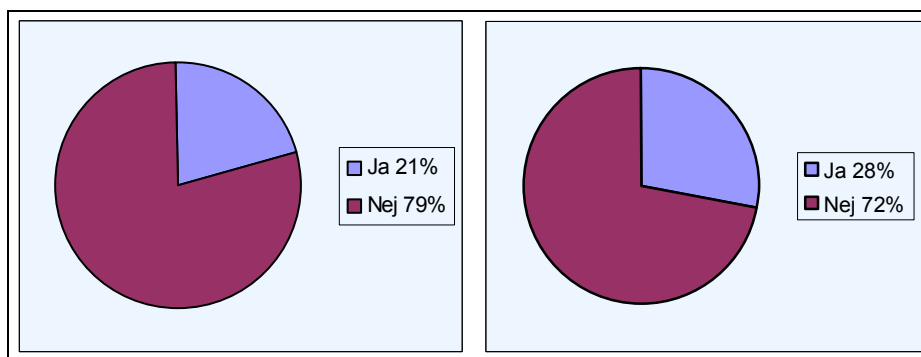
9. Design är på samma nivå, gällande svårighetsgrad och vidareutbildning, som...

Figur 12 Procentuell andel elever som svarat vilken nivå, när det gäller svårighetsgrad och vidareutbildning, som de tycker att design är på, när de jämför med andra program.

Eleverna fick välja ett alternativ, återigen ser man en klar ledning för det estetiska programmet. Jag antar att eleverna betraktar detta som det mest naturliga svaret med tanken på resultatet på fråga fem. Om design enligt eleverna tillhör det estetiska programmet så får eleverna där en viss typ av "kunskap" och erfarenheter som passar för det programmet. Med andra ord gör det att de får en utbildning i nivå med det estetiska programmet och kan utifrån denna kvalifikation söka passande vidareutbildningar.

10. Känner du någon som går en designutbildning?

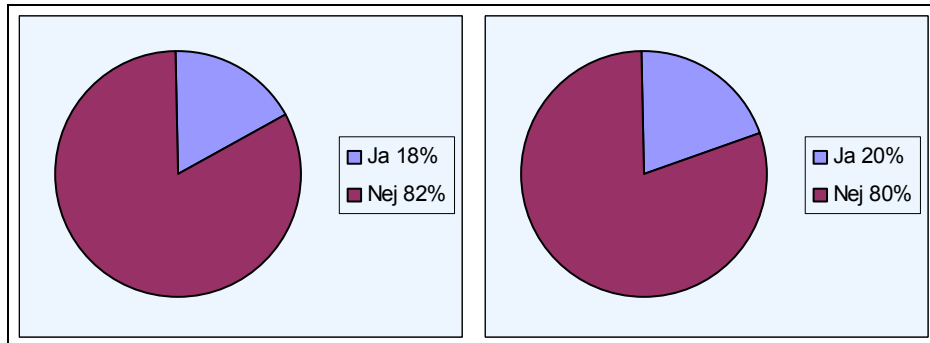

Figur 13 Procentuell andel elever som svarat om de känner någon som går en designutbildning.

I diagrammet kan man se att det är fler elever som inte känner någon som studerar design än vad det är elever som faktiskt känner någon som går en designutbildning.

I skola B är det lika många elevers som känner någon som går en designutbildning som själva skulle vilja studera design (se fråga åtta). Det får mig att fundera på om det kan föreligga så att dessa elever talat med varandra och på så sätt har intresset till design väckts hos de intervjuade niorna?

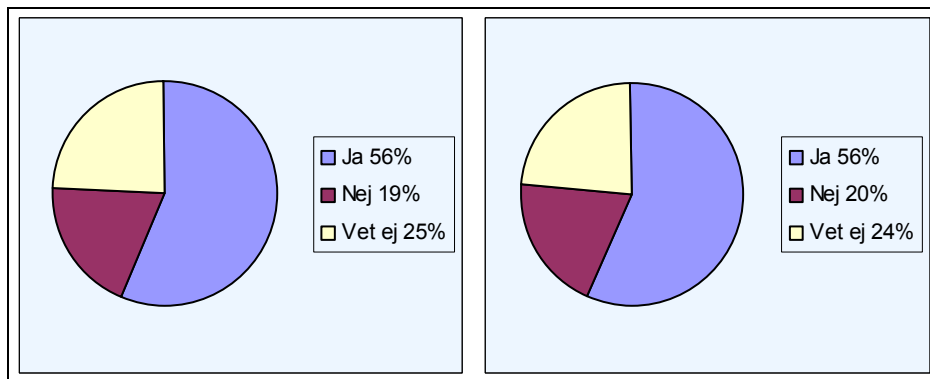
11. Känner du någon som arbetar inom designområdet?

Figur 14 Procentuell andel elever som svarat om de känner någon som arbetar inom designområdet.

Det är färre elever som känner någon som arbetar med design än vad det är elever som inte känner någon. Jag kan inte låta bli att fundera på om det kan vara så att eleverna kanske faktiskt känner någon som arbetar med design, men att de inte ser det som ett designområde? Speciellt med tanken på att så många svarat att de förknippar design med mode och kläder (se diagram tre och fem).

12. Tror du att man får god behörighet för vidareutbildning på högskola/universitet genom att läsa design på gymnasiet?

Figur 15 Procentuell andel elever som svarat om de tror att man får god behörighet till vidareutbildning efter en designutbildning på gymnasiet.

Förutom att eleverna fick svara ja eller nej, fick de även motivera sitt beslut. En osäkerhet bland eleverna uppstod och många valde ett lägga till ett eget alternativ, ”vet ej”.

Som man kan se i diagrammet, svarade majoriteten ja, 56 %.

Motiveringen löd oftast, att det svenska gymnasiet till stor del är förberedande för vidareutbildning och då borde även en designutbildning på gymnasiet vara det.

De eleverna som svarade nej, ansåg att det bästa skulle vara att läsa ett naturvetenskapligt program, eftersom man där inte skulle behöva gå någon påbyggnadskurs för att få alla nödvändiga betyg.

Här nedanför finns några av elevernas skriftliga svar citerade.

Ja:

- ”Man läser fortfarande kärnämnen och man kan välja tillägg som behövs till högskolan.”
- ”Man kan väl lägga till matte, svenska, eller engelska så att man får de poäng man behöver på högskolan, universitetet.”
- ”Om man på individuella valen väljer in engelska c, matte c osv.”

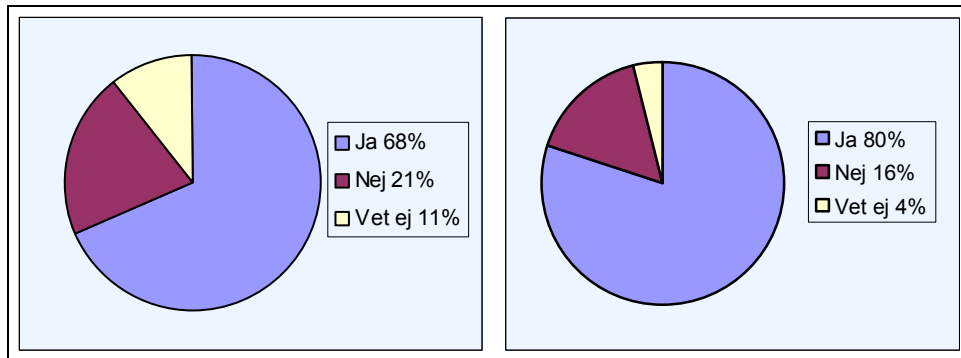
Nej:

- ”Matte, fysik, teknik osv. är saker som man har större nytta till än design.”
- ”Jag tror att man får störst behörighet av natur och sam.”
- ”Man kanske får behörighet, men inte lika god som om man läser SP eller NV.”

Vet ej:

- ”Varför inte?”
- ”Jag vet inte vad som erbjuds på designgymnasium.”

13. *Tror du att design är något viktigt för framtiden?*

Figur 16 Procentuell andel elever som svarat om de tror att design är viktigt för framtiden.

Majoriteten, 68 % och 80 % svarade att de ansåg design var viktig för framtiden. Trots detta är det bara mellan 28 % och 35 % som själva skulle kunna tänkas gå en designutbildning.

Här nedanför finns några av elevernas skriftliga svar citerade.

Ja:

- "För att saker ska vara snygga och fungera rätt."
- "Allt nu för tiden är design. Det en viktig del av vårt liv och framtid."
- "Det är ju viktigt nu. Och jag tror att det kommer bli viktigare. För det är ju mkt fixering vid design."
- "Det är det som gör så att våran teknik tar steg framåt."

Nej:

- "Det finns viktigare saker"
- "Vill inte bli designer. Gillar mode men tycker det är onödigt med massa olika kläder. Det påverkar bara unga att man måste se snygg ut."
- "Nej, för det finns redan många som går design."
- "Vi har det bra som det är."

Vet ej:

- Jag tycker att det både är bra och mindre bra eftersom det finns så pass mycket mer som är viktigare som tex läkemedel osv. Men för dom som är intresserade kan det väl vara viktigare."

8 Analys och resultat

Här kommer jag att ta upp resultatet av intervjuerna, enkäterna samt analysen utifrån litteraturen. När det gäller intervjuerna lägger jag fokus på sex frågor:

- Vad är design för dig?
- Vilken syn på design i gymnasiet finns det?
- Var kan man hitta information om design?
- Vad anser du om designutbildningar i framtiden?
- Vilken roll anser du att du har som SYV?
- På vilken nivå skulle du placera designutbildningen om du jämför med andra program?

Dessa frågor väljer jag eftersom de bäst skapar en grund och förståelse kring synen på design i skolan, dessa fungerar även som kontrast till elevernas svar.

När det gäller analys av svar från enkäter, läggs fokus på sex frågor:

- Vad anser eleverna om begreppet design?
- Vad är design, enligt eleverna?
- Hur uppfattas designyrken?
- Hur uppfattas designutbildningar?
- Vilken är elevernas syn på design i framtiden?
- Vilken är elevernas syn på olika kunskapsformer?

Frågorna kompletterar de frågor som SYV-arna svarat på. Tillsammans skapar de en helhet och ger tydlig bild över de undersökta elevernas attityder gentemot design på gymnasienivå samt elevernas syn på olika kunskapsformer.

När det gäller analysen av enkäterna lägger jag fokus på elevers attityder och kunskapssyn.

8.1 Analys av intervjuerna

Jag fann att svaren hos dem intervjuade var relativt lika⁹². Alla hade en bild av design som något som skulle kunna förbättra och berika vår vardag.

SYV-arna har lagt märke till en intresseökning när det gäller design och tror att detta beror på att vi i samhället blir allt mer medvetna om design och dess innebörd. Men även fast design är överallt runtomkring oss så kan begreppet kännas vagt och svårt att rama in.

Alla tre studie och yrkesvägledarna antydde att det inte finns någon heltäckande information kring design. Två studie och yrkesvägledare ansåg att modedesignutbildningar är lättare att hitta samt att förstå vad exakt eleverna där studerar, medan de tyckte att annan designutbildning låg dolt och som i en underkategori i andra program.

När det gäller synen på den ultimata designeleven fanns det ingen direkt mall över hur denna skulle vara. Det viktigaste är att lära känna eleven och förstå vad det är han eller hon vill göra i framtiden. Om en elev till exempel kommer och säger att de vill hålla på med design så ansåg samtliga SYV att det viktigaste är att bena upp begreppet design och verkligen förstå vad det är för typ av design eleven i fråga är intresserad av.

Med tanken på att skolor och utbildningar har insett designens marknadsföringsvärde och konkurrenskraft, och använder det i sitt namn, menar SYV-arna att det blir ytterst viktigt att verkligen förstå vad eleven menar med design. En SYV förklarar: ”Det är viktigt att veta vad exakt skolorna erbjuder, så att man inte vilseleder eleven”.

---

⁹² Se sammanfattningen av mina intervjuer med de tre syvarna.

8.2 Analys av svar från enkäterna

Båda skolorna har svarat relativt lika på frågorna. Detta kan vara en slump, men det speglar ändå synen på design hos niorna i de två skolorna jag valt att undersöka. Här nedanför besvarar jag de sex frågor som jag haft som fokus vid bearbetning av intervjuer och enkäter.

Vad anser eleverna om begreppet design?

Ca 40 % av de tillfrågade eleverna tyckte att ordet design är ovanligt till väldigt ovanligt förekommande i vardagen. Trots detta svarade de flesta att designbegreppet inte är svårt att förstå eller förklara, majoriteten kunde även ge egna exempel på vad design är samt vad en designer arbetar med.

Vad är design?

Eleverna ser design som en ytlig företeelse, något konkret som man kan ta på. Design är färger och former, och för det mesta något inom mode och klädskapande. Majoriteten (32 %) svarade att de förknippar ”göra kläder”, med ordet design. På andra plats kom ”utseende, form och färg” (14 %), och på tredje att en designer ”har spännande idéer och skapar” (8 %).

Hur uppfattas designyrken?

Eleverna anser att design är kreativt yrke där det redan finns många duktiga och kända personer vilket gör det svårt att få ett lika eftertraktat jobb eftersom konkurrensen är stor.

Hur uppfattas designutbildningar?

När det gäller elevernas syn på designutbildningar och om de anser att dessa ger en god behörighet till vidare utbildning, svarar 56 % att eftersom det inte är ett yrkesförberedande ämne så antog de att man fick behörighet till vidare utbildning. Jag noterade dock att vissa elever tror att man måste göra tillval, som till exempel fördjupning i matematik och engelska för att få den goda grunden. En elev skrev: ”Man kan väl lägga till matte, svenska, eller engelska så att man får de poäng man behöver på högskolan, universitetet.”

Eleverna som svarade nej, ca 20 %, skrev att de tror att samhällsprogrammet samt naturprogrammet ger bättre förutsättningar för den som vill studera efter gymnasiet. En elev skrev: *"Matte, fysik, teknik osv. är saker som man har större nytta till än design."*

En klar majoritet, jämförde design med det estetiska programmet, det kan ha att göra med att de anser att design är ett kreativt ämne där färg och form är viktigt när det gäller skapandet av nya produkter.

Vilken är elevernas syn på design i framtiden?

Mellan 68 % och 80 % av eleverna svarade att de tror att design är viktigt för framtiden, men bara 28 % och 35% av eleverna skulle kunna tänkas gå en designutbildning.

Vilken syn har eleverna på olika former av kunskap?

64 % samt 71 % tror att ämnet design tillhör det estetiska programmet (se diagram fem).

Det anser jag är mycket möjligt till att majoriteten av eleverna även tror att design ligger på samma nivå, gällande svårighetsgrad och vidareutbildning, som just det estetiska programmet (se diagram nio).

Att eleverna förknippar design med det estetiska programmet medför att de även förknippar vissa former av kunskap med detsamma.

56 % av eleverna svarade att de tror att design ger god behörighet till vidareutbildning. Motiveringarna löd oftast att eftersom programmet inte är yrkesförberedande, och eftersom eleverna har möjligheter att göra egna tillval så har designutbildningen en bra status.

Även fast eleverna anser att designutbildningar kan ge god grund, verkar det som att en del osäkerhet finns kvar i grunden. Det säkraste valet anser de är natur- och samhällsprogrammet, eftersom dessa förknippas med de mest eftertraktade och statusfyllda formerna av kunskap.

Intrycket jag fick utifrån enkäterna är att eleverna inte är så insatta när det gäller design på gymnasiet. Visserligen har alla en uppfattning om design, men för det mesta handlar att de förknippar design med kläder och mode. De verkar inte inse att allt runtomkring dem är

design. Eleverna drar gärna paralleller mellan designutbildningar och det estetiska programmet, möjligtvis för att de anser att båda dessa är kreativa företeelser/utbildningar.

Jag ser även en motsägelse hos eleverna där de å ena sidan tycker att design är viktigt för framtiden, men samtidigt tycker det finns andra viktigare saker att ägna sig åt och att det är bättre att gå natur- eller samhällsprogrammet om man vill ha en god grund för vidare utbildning. På frågan om designutbildning ger god grund för fortsatta studier svarade en elev: ”Man kanske får behörighet, men inte lika god som om man läser SP eller NV.”.

I grund och botten anser jag att eleverna värdesätter olika kunskap olika högt och att naturkunskap och samhällskunskap anses vara säkra kunskapsformer som värderas högre än designkunskap.

8.3 Jämförande analys av intervjuer och enkäter

Även om eleverna inte säger det så anser jag att enkäternas svar ger en tydlig bild över att informationen kring design och designutbildningar kunde bli bättre.

Det bekräftar även studie- och yrkesvägledarna jag talat med.

Med mer och tydligare information skulle missförstånd kunna slopas och elever skulle veta mer konkret vad en designutbildning går ut på. Detta tror jag skulle bidra till att fler elever våga ta steget mot en designutbildning istället för att välja ett ”säkert kort” som naturprogrammet.

8.4 Analys utifrån kunskapsteoretiska perspektiv

Är det så att eleverna värdesätter olika kunskap olika högt, och att naturkunskapen värderas högre än designkunskap?

8.4.1 Vad är designkunskap för eleverna och hur värderas den?

Med tanken på att design finns överallt och att vi ständigt hör ordet, kan det vara som Emil Tengström menar, att all information istället leder till förvirring. Så verkar i alla fall fallet vara med eleverna och deras syn på design.⁹³ De kan inte riktigt placera design och därför väljer de istället ett säkrare kort som naturvetenskapen på naturprogrammet där kunskapen är teoretisk och redan i samhället godkänt och högre stående än den praktiska kunskapen.

---

⁹³ *Vad är kunskap?* (2002) s.24-25

Precis som det står i boken *Vad är kunskap?*⁹⁴, anser jag att det inte är bra att kunskap får ett pris, ett bytesvärde. Det är heller inte bra att skolorna har upptäckt designens värde. Detta leder till att allt fler utbildningar med design i namnet dyker upp kan skapa förvirring inte bara hos eleverna som ska söka lämpliga utbildningar, utan även hos arbetsgivare som inte vet vad de får. Boken *Vad är kunskap?* Tar upp att när en viss kunskap räknas som normgivande innebär det automatiskt att annan kunskap marginaliseras. Den andra kunskapen kan då nerverderas eller till och med riskera att inte räknas som kunskap.⁹⁵ Min undersökning visar att eleverna anser att en designutbildning kan ge en god grund för fortsatta studier, trots detta tror jag tyvärr att det är vad som har hänt med synen på design. Eftersom eleverna anser att det är ett kreativt ämne med praktiskt kunskap så hamnar det inte lika högt upp som naturkunskapen gör.

Bernt Gustavsson, utgår från att kunskap kännetecknar människans strävan att överleva och skaffa sig ett bättre liv, både individuellt och kollektivt. Är det detta som eleverna försöker göra när de väljer naturprogrammet, som idag är ett program med flest sökande?

Boken tar upp, att precis som med andra värderingar och normer vi håller oss till, är vår syn på olika kunskaper rotade i samhällsgemenskapen och grundläggs genom vanor utvecklar.⁹⁶ Det betyder att om naturkunskapen är högst värderad i samhället så speglas detta i skolans verksamhet och tas till utav eleverna.

Boken *Vad är kunskap?* tar upp Aristoteles sätt att dela upp kunskaperna i tre kategorier, något många kan känna igen och hålla med. Men det som händer med den uppdelningen är att vissa organisationer och företeelser hamnar mellan stolarna. Design och estetik är sådana företeelser. Detta förändrar forskningssituationerna samtidigt som många kan finna det väldigt svårt att placera en företeelse som design.⁹⁷

8.4.2 Elevers attityder till natur-, teknik- och designkunskap

De intervjuade studie och yrkesvägledarna talade alla om att de ansåg att information kring olika utbildningar, skolor, yrken med mera, inte bara ska komma från dem,

---

⁹⁴ *Vad är kunskap?* (2002) s.32

⁹⁵ *Vad är kunskap?* (2002) s.42

⁹⁶ *Vad är kunskap?* (2002) s.17

⁹⁷ *Vad är kunskap?* (2002) s.52

utan att det är hela skolans ansvar att informera eleverna om framtiden och göra dem medvetna om vad som kan vänta.

Forskaren Sven Sjöberg talade om att naturvetenskapen måste ses som allmänbildning, samt att denna är viktigt för att eleverna ska förstå och fungera i det moderna samhället.⁹⁸ Därför känns det för mig naturligt att designinformation och även designundervisning bör komma in i utbildningen tidigare än i gymnasiet. Jag anser att design har en naturlig plats i grundskolans NO-undervisning, samt att det idag talas ytterst lite om design i NO- undervisningen. Detta bidrar till att eleverna inte ser sambandet mellan bland annat naturkunskap och design.

Sjöberg tar upp betydelsen av en positiv attityd för att kunna tillägna sig ny kunskap och att man bara lär sig det man är intresserad av.⁹⁹ Men hur ska eleverna veta om de är intresserade av något om de inte får möjligheten att nosa på området?

Ju tidigare eleverna får chansen att bekanta sig med ett ämne desto lättare är det att skapa ”rätt” attityd kring området, detta kan man även läsa om i forskningen *Kartläggning av elevers attityder till naturvetenskap*¹⁰⁰.

Om man vill förändra elevers attityd gentemot design och designkunskap så måste man låta dem få chansen att bilda en egen uppfattning och förståelse. Annars formar eleverna lättare sina attityder efter det som är socialt accepterat och som den stora massan redan har bestämt.¹⁰¹ Detta bidrar i sin tur att förändringar blir svårare att genomföra.

Beror kanske den positiva synen på naturprogrammet på samma sak som skolverket kom fram i sin rapport *Mer formler än verklighet*¹⁰², nämligen att NO, naturkunskap samt naturprogrammet ger god allmänbildning och därför är den säkraste vägen att ta om man vill ha flest ”öppna dörrar”. Det finns en tydlig bild av att naturvetenskapen värderas högre än teknik, detta har jag kommit fram till genom min forskning men även hittat stöd i bland annat rapporten *Mer formler än verklighet*.

---

⁹⁸ *Vad är kunskap?* (2002) s.9

⁹⁹ *Vad är kunskap?* (2002) s.10

¹⁰⁰ *Vad är kunskap?* (2002) s.10

¹⁰¹ White, Richard T. (1988) *Learning Science*

¹⁰² Skolverket och verket för högskoleservice (1994). *Mer formler än verklighet, ungdomars attityder till teknik och naturvetenskap*.

Forskning har kommit fram till att i länder som Sverige, med teknologiskt utvecklade samhällen, återfinns de mest negativa attityderna till de naturvetenskapliga ämnena, däribland även design.

Medan elever i utvecklingsländer anser att de själva har mer direkt nytta av NO - undervisningen som bedrivs i skolan, eftersom de har möjlighet att förbättra sin livssituation.¹⁰³

Kan detta vara en bidragande orsak till de svenska elevernas attityd gentemot design och att de inte uppfattar design som en del i det tekniska och naturkunskapliga ämnet. Eleverna svarade bland annat att design inte behövs, att det finns viktigare saker här i livet än design samt att vi har det bra som vi har det.

Genom att lära och förstå teknikens historia och betydelse kan eleverna bilda egna förståelse. Precis som det står i kursplanen för teknik, är utbildningens syfte att öka förståelsen av produktionsförhållandet, samhället den fysiska miljön och hur våra livsvillkor förändras.

Men för att eleverna överhuvudtaget ska kunna förstå teknikens roll och betydelse måste växelspel mellan människans behov och teknik behandlas. Eleven måste se tydliga konsekvenser mellan sina behov och teknikutvecklingen. På så sätt skulle fler förstå designs stora roll inom samhället och utvecklingen.

---

¹⁰³Skolverket och verket för högskoleservice (1994). *Mer formler än verklighet*

9 Slutsats

I detta kapitel besvarar jag uppsatsens problemställning utifrån analysen och ger förslag på vidare forskning.

9.1 Svar på problemställning

Vilka attityder har elever i årskurs nio, samt studie och yrkesvägledare gentemot design och designutbildning på gymnasiet?

Hur informerar studie- och yrkesvägledare elever om möjligheter och val inför gymnasiet?

Studie- och yrkesvägledarna ansåg att det inte fanns någon riktigt heltäckande eller samlad information kring begreppet design och olika designutbildningar. De anser att detta bidrar till delvis förvirring inte bara hos dem själva utan även bland eleverna.

Information till eleverna inför gymnasievalet sker både individuellt, där elevens mer personliga frågor bearbetas, och i helklass, där SYV diskuterar och ger allmän information till alla eleverna närvarande.

Vilka likheter och skillnader finns det mellan elevernas syn på design och bilden som SYV förmedlar

Eleverna ansåg att begreppet design är vanligt förekommande i vardagen och att ordet inte är svårt att förstå och förklara. SYV-arna hade dock inte samma uppfattning om elevernas designmedvetenhet, utan anser att designbegreppet är begränsat till modedesign, skapandet av kläder.

Vilken uppfattning har SYV kring begreppet design samt design i gymnasiet? Är design en modefluga eller här för att stanna?

Både SYV-arna och eleverna ansåg att design är viktigt för framtiden och samhällsutvecklingen samt att designutbildningarna är här för att stanna.

Vilka är elevernas attityder till design, som samhälligt fenomen i allmänhet och som tema för möjligt utbildningsprogram på gymnasiet?

Trots att eleverna ser design som något viktigt och utvecklande för framtiden, anser de att annan utbildning och kunskap som bland annat naturprogrammet som erbjuder naturkunskap är att föredra före designkunskap.

Detta för att eleverna värdesätter olika program på gymnasiet och kunskaperna utbildningen erbjuder olika högt.

- *Vetandet* som används inom forskning kommer högst och förknippas av eleverna och större delen av samhället med naturprogrammet.
- *Klokhets* som är användbart inom etik och politik kommer på andraplats och förknippas med samhällsprogrammet.
- *Kunnandet* är knutet till hantverk, kommer sist och förknippas med design och det estetiskaprogrammet.

9.2 Diskussion

Sammantaget påvisar min slutsats att elevernas attityd gentemot design är splittrat. Detta beror på osäkerhet kring begreppet samt ämnet design i skolan.

Samtidigt som många elever anser att design är viktigt för bland annat framtiden så tycker många att det finns viktigare ämnen att studera, ämnen som eleverna anser ger nyttig kunskap. Eleverna visar tydligt att det finns en hierarki mellan olika former av kunskap. Naturkunskapen ses av de flesta studerande och omgivningen var en kunskap som ger bäst grund för framtiden. Detta kan vara en bidragande orsak till att så många elever anser att naturprogrammet på gymnasiet är det program som man ska välja för att i framtiden ha fler valmöjligheter. Näst efter naturprogrammet kommer samhällsprogrammet som även det precis som naturprogrammet anses vara ett ”pluggprogram”, något för den studiemotiverade eleven. Samhällsprogrammet förknippas med klokhets. Hantverksprogram av olika slag samt estetiskaprogrammet har inte samma fina status som naturprogrammet, eftersom man inom det estetiska använder kunnandet.

Min undersökning visar att intresset för design är relativt stort, men att intresset för att studera design på gymnasiet inte är lika högt. Kan detta bero på osäkerhet inför vad man som elev får genom att gå en designrelaterad utbildning?

Trots att intresset för att studera design på gymnasiet inte är stort finns ett växande intresse för design på högskolor och universitet.

9.3 Förslag till vidare forskning

Under mitt arbete har flertalet frågor dykt upp, dessa skulle kunna utgöra grunden till vidare forskning på området.

- Hur kan grundskolan upplysa sina elever om designens betydelse, både på ett för eleverna personligt plan och i samhället?
- Hur kan designämnet få en mer naturlig plats i grundskolan och NO-ämnet?
- Hur påverkas samhället (arbetsgivare, företag, allmänheten) av att allt fler skolor erbjuder någon form av design i sin utbildning?
- Hur väcks gymnasieelevers intresse till design som bidrar till det ökade antalet designutbildningar på högskole- och universitets nivå?

10 Källförteckning

Böcker

Eriksson, Lars, Torsten & Wiedersheim-Paul, Finn (2001); *Att utreda, forska och rapportera*, Liber

Eskell, Olle (1999); *Design= Ekonomi*, Fälth och Hässler, Värnamo, ISBN: 91-7843136-0

Frick, Gunilla (1986); *Konstnär i industrin*, Nordiska museets Handlingar 106, Stockholm

John Heskett (2006); *Design : en introduktion*. Utgivning Stockholm : Raster

Margolin, Victor & Buchanan, Richard (1995); *The Idea of Design*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts

Martyn, Denscombe (2000); *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Lund

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003); *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.

Sjöberg, Svein (2000); *Science And Scientists: The SAS-study*. Department of Teacher Education and School Developmeny. Univerity of Oslo. Norway.

Svensson, Per-Gunnar & Starring, Bengt (1996); *Kvalitativa studier I teori och praktik*, Lund

Skolverket (2000); *Kursplaner och betygskriterier 2000*. Stockholm. ISBN: 91-38-31729-X

White, Richard T (1988); *Learning Science*. ISBN: 0-631-15698-4

Österlin, Kenneth (2003); *Design I fokus för produktutveckling*, Liber

Examensarbete

Nerme, Joakim & Sjögren, Johanna (Ht 2005); *Kartläggning av elevers attityder till naturvetenskap*, Malmö Högskola

Kandidatuppsats

Ersson, Jenny & Kjellén, Ylva, (Ht 2004); *Design- en bubbla? En studie av ökade satsningar på designutbildningar*, Södertörns högskola, uppsats FEK KAND 2004:98

Publikationer

Sökord: Design Designåret 2005, Kampanjkontoret för Designåret 2005 i november 2004.

Offentliga tryck

Skolverket och verket för högskoleservice (1994); *Mer formler än verklighet, ungdomars attityder till teknik och naturvetenskap*. Nothäfte. Stockholm. ISSN:1104-8050

Statens insatser för form och design, SOU 200:75

Skolverket, Forskning i fokus, nr 5 (2002); *Vad är kunskap? En diskussion om praktisk och teoretisk kunskap*, Kalmar

Webbsidor

Skolverket, kursplan för teknik:

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=23&skolform=11&id=2089&extraId=2087>

Bilaga 1. Nationella designkurser i Sverige

(Informationen fick jag via intervjun med SYV från Internet)

Design 100 poäng	TEU1204	Energiprogrammet
Design 100 poäng	TEU1204	Hantverksprogrammet
Design 100 poäng	TEU1204	Människa och teknik
Design 100 poäng	TEU1204	Naturvetenskapsprogrammet
Design 100 poäng	TEU1204	Teknikprogrammet
Designmodeller 150 poäng	MOD1201	Industriprogrammet
Fackteckning och design A 50 poäng	FOG1202	Industriprogrammet
Fackteckning och design A 50 poäng	FOG1202	Teknikprogrammet
Fackteckning och design B 50 poäng	FOG1206	Estetiska programmet
Fackteckning och design B 50 poäng	FOG1206	Industriprogrammet
Fackteckning och design B 50 poäng	FOG1206	Teknikprogrammet
Hantverksteknik A 200 poäng	HNT1201	Hantverksprogrammet
Hantverksteknik B 200 poäng	HNT1202	Hantverksprogrammet
Hantverksteknik C 200 poäng	HNT1203	Hantverksprogrammet
Hantverksteknik D 200 poäng	HNT1204	Hantverksprogrammet
Hantverksteknik E 100 poäng	HNT1205	Hantverksprogrammet
Hantverksteknik F 100 poäng	HNT1206	Hantverksprogrammet

Bilaga 2. Intervjufrågor

Här återfinns de frågor jag använt som underlag vid intervjuer med studie och yrkesvägledarna på de två skolorna samt med studie och yrkesvägledaren på Internet.

1. Vad betyder design för dig, definiera ordet?
2. Vad har du för personliga erfarenheter kring design?
3. Hur många skolor med designutbildning finns det? Till vilka skolor får eleverna söka?
4. Vilken skola brukar du rekommendera, varför?
5. Hur ofta möter du elever med intresse för design?
6. Tycker du att design i gymnasiet är en ny företeelse? Anser du att det har dykt upp många nya designutbildningar den senaste tiden? Varför?
7. Tror du att det designutbildningar är en modefluga, som med tiden försvinner eller kommer intresset att öka?
8. Tycker du att det finns tillräcklig kunskap kring ämnet design, samt information kring vilka utbildningar som finns på gymnasienivå?
9. Känner du att eleverna på egen hand har goda kunskaper kring begreppet design, vad design är och vad en designutbildning innebär?
10. Hur informerar ni eleverna om vilka utbildningar som finns på gymnasiet?
11. Vilken typ av elev tycker du passar för en designutbildning. Måla upp/beskriv en typisk designelev.
12. Vad tror du att eleverna har för syn på designutbildningar?
13. Vad tror du att föräldrarna tycker om designutbildningar?
14. Vad tror du samhället har för syn på design?
15. När det gäller nivån på svårighetsgrad och god behörighet till vidareutbildning. Vilken nivå skulle du sätta design på? (Jämför med andra program och utbildningar).

16. Vad kan eleverna bli efter gymnasiet?

Vad kan eleverna bli efter högskola/universitet?

17. På vilket sätt är kunskap kring design viktigt?

- I samhället?
- I skolan, på lektionerna?
- Bland eleverna inför deras gymnasieval?

Bilaga 3. Enkäten

Här återfinns enkäten som årskurs nio eleverna svarade på.

Enkätundersökning bland elever i årskurs 9

Denna enkätundersökning är helt anonym och dina uppgifter kommer att ligga till grund för mitt examensarbete. Resultaten behandlas i grupp och individuellt. Det är därför viktigt för min undersökning att du svarar så noga och ärligt som möjligt. Syftet med undersökningen är att få en uppfattning om hur elever i årskurs 9 upplever designutbildning på gymnasialnivå.

Skola: _____

Kön: Kille Tjej

1. Tycker du att designbegreppet är luddigt, svårt att förstå och förklara?

Ja

Nej

2. Vad betyder ordet design för dig? (Förklara ordet)

---

3. Hur vanligt förekommande är ordet design i vardagen, enligt dig?

Mycket vanligt   Vanligt   Ovanligt   Våldigt ovanligt

4. Vad gör en designer? (Svara inte designer, utveckla ditt svar)

---

5. Vilket/vilka ord förknippar du med design? (Välj ett eller flera svar)

☐ Mobiltelefon	☐ Inredningsarkitekt	☐ Smycken
☐ Mode	☐ Konst	☐ Film
☐ Bilar	☐ Industri	☐ Arkitektur
☐ Köksutrusning	☐ Grafik	☐ Möbler
☐ Eget ord: _____		

6. Till vilket program tillhör designutbildningen? (Välj ett alternativ!)

☐ Natur	☐ Estet	☐ Ekonomi
☐ Data	☐ Teknik	☐ Samhällskunskap
☐ Barn och fritid	☐ EL	☐ Fordon

7. Till vilket program tycker du att designutbildningen borde tillhöra?

Ditt svar _____

8. Jag tror att en färdig designer, efter sin utbildning kan bli (välj ett eller flera svar)

☐ Civilingenjör	☐ Arkitekt	☐ Konstnär
☐ Modeskapare	☐ Grafiskillustratör	☐ Tekniker

9. Känner du till någon gymnasieskola som erbjuder designundervisning?

- Nej
- Ja (vilken/vilka:) _____

10. Skulle du vilja gå en designutbildning?

Ja Nej

Motivera ditt svar _____

_____

_____

11. Designutbildningen är på samma nivå, gällande svårighetsgrad och vidareutbildning,

som:

(Välj ett alternativ!)

- Natur
- Barn och fritid
- Estetiska (bild och form)
- Samhällsekonomiskt
- El

12. Känner du någon som studerar på en designutbildning?

Ja

Nej

Om ja, brukar ni prata om utbildningen?

Ja

Nej

Om ja, har den designstuderande positiva eller negativa erfarenheter?

Positiva

Negativa

13. Känner du någon som arbetar inom design?

Ja, personen arbetar med _____

Nej

14. Tror du att man får god behörighet för vidare utbildning på Högskola/Universitet genom att läsa design på gymnasiet?

Ja Nej

Motivera ditt svar _____

_____

15. Tror du att design är något viktigt för framtiden?

Ja Nej

Motivera ditt svar _____

_____

_____

Tack för din samverkan, ha en fortsatt trevlig dag!